

**YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA İKİNCİ
ÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN CARİ HİZMET
MALİYETLERİNE KATKILARI VE
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

AHMET YALÇIN AYDIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: DOÇ.DR. H.HÜSEYİN BAYRAKLI

AFYON-1998

64826

**TC
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
MALİYE TEORİSİ ANA BİLİM DALI**

**YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA İKİNCİ ÖĞRETİM
ÖĞRENCİLERİNİN CARİ HİZMET MALİYETLERİNE KATKILARI VE AFYON
KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

AHMET YALÇIN AYDIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: DOÇ.DR. H. HÜSEYİN BAYRAKLI

AFYON-1998

ÖZET

Bu tezin amacı, öncelikle, harçlara ilişkin teorik çerçeveyi çizmek daha sonra da Türkiye'de İkinci Öğretim ihdasının nedenlerini araştırarak Afyon Kocatepe Üniversitesi'ndeki uygulamayı irdelemektir. Bu amacın gerçekleştirilmesine yönelik olarak;

Birinci bölümde, harçlara ilişkin teorik çerçeve çizilerek, eğitim harcamalarının nitelikleri verilmiş daha sonra da bu harcamaların maliyet ve finansman yöntemleri incelenmiştir. Bu bölümde ayrıca, Türkiye'de ikinci öğretim uygulanmasının nedenlerine yer verilmiştir.

İkinci bölümde, ikinci öğretim öğrencilerinin katkı payı sorumlulukları, bu konuya ilişkin mali düzenlemelerle birlikte irdelenmiştir.

Üçüncü bölümde, Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde ikinci öğretime ilişkin uygulamalar, öğrenci sayıları ve öğrencilerden sağlanan parasal değerler, yıllar itibariyle değerlendirilerek, her program bazında ayrıntılı sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu bölümde, üniversitenin ikinci öğretim uygulamasından sağladığı harçlara ilişkin olumlu ve olumsuz yanlar belirtilmiştir.

Özet ve sonuç bölümünde ise uygulamada ortaya çıkan problemler belirtilerek öneriler sıralanmıştır.

ABSTRACT

The aim of this study is, firstly, to draw a theoretical framework related to the university fees, and then, to examine the reasons behind the starting of Pralelel (Evening) Education or Paid Education (that is called ikinci öğretim in Turkey) together with an example case.

In the first part, a theoretical framework related to the university fees, the characteristics of educational expenditures, its costs and financial methods are examined. In addition, the reasons behind the starting of Prallel (Evening) Education or Paid Education in Turkey are also given in the same part.

In second part, responsibilities of the students of Prallel (Evening) Education or Paid Education related to fees are dealt with together with related financial arrangements.

In the third phart, assessing the implementation of Prallel (Evening) Education or Paid Education at Afyon Kocatepe University, number of students and their financial contributions yerar-by-year, I try to reach detailed results. Besides, the positive and negative aspects of implementation of Parallel (Evening) Education or Paid Education at Afyon Kocatepe University are also given in the same part.

In conclusion, stating the problems emerging in practice and suggestions to solve them are given.

ÖZGEÇMİŞ

1955 yılında Erzurum ili Tekman İlçesi'nde doğdum. İlkokulu Pasinler'de, Ortaokulu Tekman'da, Liseyi Hınıs'ta bitirdim. 1981 yılında Hınıs Malmüdürlüğünde vergi memuru olarak göreve başladım. 1986 yılında iki yıllık Ankara Maliye Kursunu birincilikle bitirdim. 1987- 1992 yılları arasında Adilcevaz ve Köyceğiz ilçelerinde Malmüdürü olarak görev yaptım. 1992 yılında Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesini bitirdim. 1993 tarihinden itibaren Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde Bütçe Daire Başkanı olarak görev yapmaktayım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖZGEÇMİŞ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xii

GİRİŞ	1
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

HARÇ KAVRAMINA TEORİK BİR YAKLAŞIM

I-HARÇ KAVRAMI.....	2
A-HARÇ TANIMI	2
B-HARÇLARIN NİTELİKLERİ	4
C-HARÇLARIN ÖZELLİKLERİ.....	4
1. Menfaat Kriteri.....	4
2. Zorunluluk Kriteri.....	5
3. Tahsilde Esneklik Kriteri.....	5
D- HARÇLARIN VERGİLER İLE BENZERLİK VE FARKLARI	5
1. Vergiler ile Arasındaki Benzerlikler.....	6
a. Kanunilik Kriteri	6
b. Sübjektiflik Kriteri.....	6
c. Ucuzluk Kriteri	6
2. Vergi ile Arasındaki Farklar	6
a. Kamusalılık Kriteri	6
b. Karşılıklı Olma Kriteri	7
c. Yararlanma Kriteri	7
d. Kapsam Kriteri.....	7

e. Hizmet Kriteri.....	7
f. Nedensellik Kriteri	7
g. Zorunluluk Kriteri	8
E.HARÇLARIN TARİHİ GELİŞİMİ.....	8
II-EĞİTİM HARCAMALARININ NİTELİKLERİ, YÜKSEKÖĞRETİMDE MALİYETLER VE ÖĞRETİM HARCAMALARININ FİNANSMANI	9
A. YARI KAMUSAL HİZMET OLARAK ÖĞRETİM HİZMETLERİ	9
1-Eğitim ve Öğretimin Tanımı ve Niteliği	9
a- Tanım.....	9
b-Eğitim ve Öğretimin Niteliği	11
2- Eğitim ve Öğretim Harcamaları	13
B-YÜKSEKÖĞRETİMDE MALİYETLER.....	14
1- Dolaysız Maliyet.....	14
2-Dolaylı Maliyet	15
3- Birim Maliyet	16
a) Öğrenci Başına Maliyet.....	16
b) Öğrenim Derecesi İtibariyle Maliyet	16
4-Eğitimin Parasal Maliyeti:.....	18
a. Eğitimin Bireye Olan Maliyeti.....	18
b. Eğitimin Topluma Olan Maliyeti.....	18
c. Eğitimin Devlete Olan Maliyeti.....	19
C. EĞİTİM HARCAMALARININ FİNANSMANI	19
1. Bedelini Kullanıcıya Ödetme	19
2. Marjinal Maliyetle Fiyatlandırma.....	20
3. Gelir Amaçlı Fiyatlandırma.....	20

II-BÖLÜM

TÜRKİYE'DE İKİNCİ ÖĞRETİM UYGULAMASI VE

İKİNCİ ÖĞRETİM HARÇLARI

I-TÜRKİYE'DE İKİNCİ ÖĞRETİM UYGULAMASI.....	21
A-SOSYAL NEDENLER.....	21
1. Hızlı Nüfus Artışı	21
2. Yükseköğretime Olan Talep.....	23
a- Öğrenci Sayılarındaki Hızlı Gelişim.....	23
b. Lise Mezun Sayılarındaki Artış.....	24
c. ÖSYM'ye Başvuru Sayılarındaki Artış	25
B-MALİ NEDENLER.....	26
1- Eğitime ve Öğretime Yeni Kaynak Sağlamak	26
2. Üniversitelerin Mali Açıdan Güçlenmesini Sağlamak	28
II-İKİNCİ ÖĞRETİMDE HARÇLAR.....	29
A- İKİNCİ ÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN HARÇ SORUMLULUĞU.....	29
1.Harç Sorumluluğu	29
2. Harç Miktarı.....	30
3. Ödeme Zamanı ve Şekli.....	30
B.İKİNCİ ÖĞRETİMDE MALİYET UNSURLARI	31
1-Ders Ücreti.....	31
2. Fazla Çalışma Ücreti.....	32
C.ÖĞRENCİ HARÇLARININ ÜNİVERSİTE TARAFINDAN KULLANILMASI	32
D- ÖĞRENCİ HARÇLARININ ÜNİVERSİTE BÜTÇESİNDE YERALMASI	33
1.Bütçe Uygulamasında;.....	34
2. Bütçe Kapatılmasında ;.....	35
III-İKİNCİ ÖĞRETİM HARÇLARI İLE İLGİLİ MALİ DÜZENLEMELER.....	36
IV-İKİNCİ ÖĞRETİM HARÇ MİKTARLARINDAKİ GELİŞİM	37

A-İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ	38
B. FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ	39
C. UŞAK EĞİTİM FAKÜLTESİ.....	39
D. UŞAK MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ.....	40
E. MESLEK YÜKSEKOKULLARI.....	40

III. BÖLÜM

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

İKİNCİ ÖĞRETİM HARÇLARINA İLİŞKİN 1992-1998

YILLARINA AİT ÖRNEK UYGULAMA

I- FAKÜLTELERDE HARÇLARIN GELİŞİMİ	42
A.İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ.....	42
1. Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Harçlardaki Gelişim.....	42
2. İkinci Öğretim Ücreti ve Öğrenci Cari Hizmet Maliyetlerindeki Gelişim ..	44
3. İkinci Öğretim Öğrencilerinin Yıllara Göre Oransal Gelişimi	45
B.FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ	46
1. Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim	46
2. İkinci Öğretim Ücreti Ve Öğrenci Cari Hizmet Maliyetlerindeki Gelişim ..	48
3. İkinci Öğretim Öğrencilerinin Yıllara Göre Oransal Gelişimi	49
C.UŞAK EĞİTİM FAKÜLTESİ.....	49
1. Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim	50
2. İkinci Öğretim Ücreti Ve Öğrenci Cari Hizmet Maliyetlerindeki Gelişim ..	50
3. İkinci Öğretim Öğrencilerinin Yıllara Göre Oransal Gelişimi	52
D.UŞAK MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ.....	52
1. Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim	52
2. İkinci Öğretim Ücreti Ve Öğrenci Cari Hizmet Maliyetlerindeki Gelişim ...	53
3. İkinci Öğretim Öğrencilerinin Yıllara Göre Oransal Gelişimi	53
III- MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA HARÇ MİKTARLARININ GELİŞİMİ ..	54

A. AFYON MESLEK YÜKSEKOKULU	54
1. <i>Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim</i>	<i>54</i>
2. <i>İkinci Öğretim Ücreti Ve Öğrenci Cari Hizmet Maliyetlerindeki Gelişim ..</i>	<i>56</i>
3. <i>İkinci Öğretim Öğrencilerinin Yıllara Göre Oransal Gelişimi</i>	<i>57</i>
B.BOLVADİN MESLEK YÜKSEKOKULU	58
1. <i>Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim</i>	<i>58</i>
2. <i>İkinci Öğretim Ücreti Ve Öğrenci Cari Hizmet Maliyetlerindeki Gelişim ...</i>	<i>60</i>
3. <i>İkinci Öğretim Öğrencilerinin Yıllara Göre Oransal Gelişimi</i>	<i>61</i>
IV- İKİNCİ ÖĞRETİM UYGULAMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ	62
A-OLUMLU YÖNLER	62
B-OLUMSUZ YÖNLER	62
SONUÇ VE ÖNERİLER	64
YARARLANILAN KAYNAKLAR	66

TABLolar LİSTESİ**SAYFA NO**

Tablo 1 .Türkiye'de 1980-1998 Döneminde Nüfus Sayısı.....	22
Tablo. 2. 1980-1991 Döneminde Türkiye'deki , Resmi ve özel mesleki ve teknik okullarda; Okul ve Öğrenci Sayıları.....	23
Tablo 3. 1982-1995 Döneminde Türkiye'de Lise Mezunların Sayıları.....	24
Tablo 4. 1983-1995 Döneminde ÖSYM'ye Başvuru Sayıları.....	25
Tablo 5. 1980-1990 Döneminde Eğitim Hizmetlerinin Konsolide Bütçe İçerisindeki Oranı.....	27
Tablo 6.1994-1997 Döneminde AKÜ Bütçesinin Rakamsal Gelişimi.....	29
Tablo 7. Harçların Üniversite Bütçesinde Yer Alma Şekli.....	34
Tablo 8. İİBF' de OCHM ve Öğrencilerden Alınan Öğrenim Ücreti.....	38
Tablo 9. FEF' de OCHM ve Öğrencilerden alınan Öğrenim Ücreti	39
Tablo 10. EF' de OCHM. ve Öğrencilerden alınan Öğrenim Ücreti.....	39
Tablo 11. MF' de OCHM ve Öğrencilerden alınan Öğrenim Ücreti.....	40
Tablo 12. MYO' da OCHM. ve Öğr.' den alınan Öğrenim Ücreti.....	40
Tablo 13. İİBF'de 1992-1998 Döneminde, Öğrenci Sayıları ve Harçlardaki Gelişim.....	43
Tablo 14. İİBF' de Yıllar İtibariyle OCHM ve Alınan Harç Miktarları.....	45
Tablo 15. İİBF' de Yıllar İtibariyle İkinci Öğretim Öğrencilerinin Oransal Gelişimi.....	46
Tablo 16.FEF'de 1996-1998 Öğretim Döneminde Öğrenci Sayılarındaki Gelişim.....	47
Tablo 17. FEF' de Yıllar İtibariyle OCHM ve Alınan Harç Miktarları.....	48
Tablo 18. FEF' de Yıllar İtibariyle İkinci Öğretim Öğrencilerinin Oransal Gelişimi.....	49
Tablo 19.UEF'de Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim.....	50
Tablo 20. UEF' de Yıllar İtibariyle OCHM ve Alınan Harç Miktarları.....	51
Tablo 21. UEF' de Yıllar İtibariyle İkinci Öğretim Öğrencilerinin Oransal Gelişimi.....	52
Tablo 22. UMF' de1997-1998 Döneminde Öğrenci Sayıları ve Alınan Harç Miktarı.....	53

Tablo 23. U.M.F.' de Yıllar İtibariyle OCHM ve Alınan Harç Miktarları.....	53
Tablo 24. UMF' de Yıllar İtibariyle İkinci Öğretim Öğrencilerinin Oransal Gelişimi.....	54
Tablo 25.AMYO'daYıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim.....	55
Tablo 26. AMYO' da Yıllar İtibariyle OCHM ve Alınan Harç Miktarları.....	57
Tablo 27. AMYO' da Yıllar İtibariyle İkinci Öğretim Öğrencilerinin Oransal Gelişimi.....	57
Tablo 28. BMYO'da Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim.....	59
Tablo 29. BMYO' de Yıllar İtibariyle OCHM ve Alınan Harç Miktarları.....	60
Tablo 30. BMYO.' de Yıllar İtibariyle İkinci Öğretim Öğrencilerinin Oransal Gelişimi.....	61

KISALTMALAR LİSTESİ

AKÜ	Afyon Kocatepe Üniversitesi
AMYO	Afyon Meslek Yüksekokulu
BMYO	Bolvadin Meslek Yüksekokulu
FEF	Fen Edebiyat Fakültesi
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
İİBF	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
MRK	Makine- Resim-Konstrüksiyon
MYO	Meslek Yüksekokulu
OCHM	Ortalama Öğrenci Cari Hizmet Maliyeti
ÖSYM	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
UEF	Uşak Eğitim Fakültesi
UMF	Uşak Mühendislik Fakültesi

GİRİŞ

Eğitim ve öğretimin, topluma önemli ölçüde dış faydalar sağlaması, işgücünün kalitesini yükseltmesi, toplumsal yatırımların getirisini artırması, büyümeye katkıda bulunması, ekonomik gelişmeyi teşvik etmesi, ulusal kimlik yapısını kazandırması gibi birçok nedenden dolayı devletler eğitim harcamalarına özel önem verirler. “Beşeri sermaye” olarak adlandırılan bu harcamalara devletin katkıda bulunması gerektiği literatürde genel kabul görmüştür. Bu “eğitim ve öğretim” hizmetlerinin bölünebilmesi, hizmetten yararlananlara sosyal faydaların yanında özel faydalar sağlaması nedeniyle devlet tarafından fiyatlandırmaya gidilmekte ve “harç¹” kavramıyla ifade edilmektedir. Bu çalışma genel olarak bu kavram çerçevesinde, “Yükseköğretim Kurumlarında İkinci Öğretim Öğrencilerinin Cari Hizmet Maliyetlerine Katkıları ve Uygulama Sonuçları” üzerinde durmayı amaçlamaktadır. Bu amaca yönelik olarak çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, harç ile eğitim ve öğretim kavramına yönelik teorik tanımlara gidilmiştir.

İkinci bölümde, Türkiye’de ikinci öğretim uygulamasına gidilme nedenleri, harçlar ve harçlara ilişkin düzenlemeler yer almıştır.

Üçüncü bölümde, Afyon Kocatepe Üniversitesi’nde ikinci öğretim öğrencilerinin ödemiş oldukları mali yükümlülüklerle ilişkin miktarlar, programlar ve yıllar itibarıyla verilmiştir. Bu bölümde ayrıca bu uygulamaya ilişkin değerlendirmelere de yer verilmiştir.

¹ Harç kavramı, çalışmanın içerisinde ,katkı payı kavramıyla aynı anlamda kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

HARÇ KAVRAMINA TEORİK BİR YAKLAŞIM

I-HARÇ KAVRAMI

Toplumların ortak ihtiyaçlarının sağlanmasına yönelik olarak kurulduğu düşünülen devlet ve bununla beraber ihdas edilen kamu kesiminin ürettiği mallardan biri de yarı kamusal mal ve hizmetlerde katkı payıdır.

A-HARÇ TANIMI

Türkçe'de kullanılan harç sözcüğü Fransızca, Taxe², Droit, Almanca, Gebühren³, ve İngilizce'de Fee, Duty, kelimeleriyle ifade edilmektedir⁴. Harçlar, teorik açıdan farklı tanımların yapıldığı bir kamu gelir türüdür. Harçlar, "Bazı kamu kuruluşlarının ürettikleri kamusal hizmetlerden yararlananların, bu yararlanma karşılığı ödedikleri bedel⁵", olarak tanımlanabileceği gibi, "devlet tarafından yapılan veya sağlanan özel bir hizmet veya menfaatin karşılığı için

²Halil NADAROĞLU, *Kamu Maliyesi teorisi*, Beta Basım Dağıtım, 7. Baskı, İstanbul, 1989 Sayfa 190

³*Ekonomi Ansiklopedisi*, 2 G-M Paymaş Yayınları, İstanbul, 1993, Sayfa 565

⁴Uçar DEMİRKAN, *İngilizce ve Fransızca Karşılıklarıyla Vergicilik Terimleri Sözlüğü*, Maliye Bakanlığı APK. Yayın No:1993/331, Sayfa 90

⁵Osman PEHLİVAN, *Kamu Maliyesine Giriş*; Yıldızlar Matbaacılık A.Ş. .Baskı. Trabzon, 1994, Sayfa 78-79

devlete ödenen para⁶, “yarı kamusal nitelikli olduğu düşünülen mal ve hizmetler için alınan bedel⁷” olarak da tanımlanmaktadır. 492 sayılı harçlar kanununa göre harç, “bazı kamu hizmetlerinden yararlanılması” karşılığında ortaya çıkmaktadır. İlgili kanunda çeşitli harçların nasıl ve ne şekilde alınacağı ifade edilmiştir. Burada harçların mükellefi, “harca konu olan işlemin yapılmasını isteyen kişi”⁸olarak ifade edilmiştir.

Harçlar, devletin görmeğe zorunlu olduğu kamu hizmetleri esas olmak üzere, bu hizmetlerden özel menfaat sağlayanlardan bu özel menfaati temin için yapılan ilave hizmet karşılığı olarak alınmaktadır. Harç ödenirken, yapılan hizmette iki unsur söz konusu olmaktadır. Bunlardan birincisi “kamu hizmeti”, diğeri ise “özel menfaat veya hizmet⁹” tir. Bu yarı kamusal nitelikli hizmetin yapıldığı sırada oluşan veya oluştuğu varsayılan kamu hizmeti olarak düşünülen maliyet, “vergi” ile finanse edilmekte ve kişiye sağlanan özel hizmetin gerektirdiği maliyetin bir kısmı ise “harç” adıyla bu hizmeti talep eden kişiden alınmaktadır.¹⁰

Harca konu teşkil eden hizmetler yalnızca kamu idarelerince üretilmektedir. Harç ödemek için “belirli bir idari hizmetlerden yararlanmak” yeterli olmaktadır¹¹. Ancak, herhangi bir konuda harç alınabilmesi için, toplum yararına yönelik olarak yapılan bir hizmetten özel bir faydanın elde edilmiş olması gereklidir. Kişi tarafından elde edilen bu özel fayda , harç olarak yaptırılan ödemenin karşılığını oluşturmaktadır. Harç olarak ödenen tutarın, yapılan hizmete nispeten çok yüksek olmaması gereklidir. Aksi halde, yapılan ödeme vergiye yaklaşır, vergi niteliği kazanmaya başlar. Uygulamada bazı harçlar açısından maliyet- hizmet arasındaki uygunluğun bozulduğu, alınan bedelin yapılan hizmetin tutarını aştığı görülebilmektedir. Bu durumda, hizmetin tutarını aşan kısım bir vergi niteliği kazanmaktadır. Harçlar bu yönüyle

⁶ Saffet R.İRTENK, **Maliye**, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Yayınları No. 64/33, Sobe Matbaası, İzmir, 1973, Sayfa 183

⁷ Haydar KAZGAN, “ Devlet Hizmetlerinin Finansmanı ve Devlet Sektöründe Fiyat Politikası”, **Maliye Enstitüsü Konferansları 7.Seri-** Sene 1961, Sayfa. 21-45

⁸ Osman PEHLİVAN, H. Hüseyin BAYRAKLI, **Vergi Hukuku İlkeler ve Türk Vergi Sistemi**, Eser Ofset, Trabzon, 1997, Sayfa. 455-456

⁹ Abdurrahman AKDOĞAN, Sadık KIRBAŞ, Saygın EYÜPGİLLER, **Açıklamalı Maliye ve Vergi Sözlüğü**, Birlik Yayıncılık Ltd.Şti., Ankara, 1986, Sayfa 78

¹⁰ İRTENK, age, 185

¹¹ Fevzi DEVRİM, **Kamu maliyesine Giriş**, Rem Ltd.Şti. İzmir 1995, Sayfa 150

vergilerden farklı bazı özelliklere sahip olmaktadır. Bu farklılık harçlarda, karşılığında özel fayda sağlama ve vergilerde ise faydadan ziyade belli kriterlere göre zorunluluk unsurunun olmasından ileri gelmektedir¹².

B-HARÇLARIN NİTELİKLERİ

Yarı kamusal hizmetlerden yararlananlar, bu hizmetler için yapılan toplam maliyetlerin hepsini değil, siyasi otorite tarafından öngörülen maliyetin belli bir kısmını ödemektedirler. Çünkü yarı kamusal hizmetlerin iki tür faydası vardır. Bir yandan tamamiyle özel nitelikte yarar sağlamakta olup, yalnızca bu hizmeti tüketenlerce elde edilmekte, diğer yandan ise ortak yarar söz konusudur¹³. Bu nedenle hizmetin tüm bireylere isabet ettiği varsayılan kısmı vergi ile, kişilere sağladığı ilave faydalar için ise harçla karşılanmasının uygun olduğu söylenebilir. Harçlarda, hizmetin maliyetini kısmen karşılamak için gelir toplama amacı yanında toplumsal faydalarda vardır¹⁴. Bu nedenle harçlar da ya maliyet düzeyinde ya da maliyetten aşağı düzeyde tespit edilirler.

C-HARÇLARIN ÖZELLİKLERİ

Harçlar; menfaat, zorunluluk ve tahsilde esneklik kriterleri olmak üzere üç farklı özelliğe sahiptir.

1. Menfaat Kriteri

Harçlarda özel bir hizmet yapma, menfaat temin etme söz konusudur. Bu menfaatler şu şekilde sayılabilir.

i-Devlet belli kişilere özel bir hizmet yapmaktadır. Bunun için bu tür hizmetler kişilere özel bir fayda sağlamaktadır.

ii- Kişiler, genel hukuk kuralları karşısında imtiyazlı hale gelmektedirler.

¹² Abdurrahman AKDOĞAN, *Kamu Maliyesi*, Gazi Büro Kitabevi, 4. Baskı, Ankara, 1993, Sayfa 89-90

¹³ Sinan SÖNMEZ, *Kamu Ekonomisi Teorisi*, Kamu Harcamalarında Etkinlik Arayışı, Teori Yayınları, Ankara, 1987, Sayfa, 118-119

¹⁴ Nihat EDİZDOĞAN, *Kamu Maliyesi I (Kamu Ekonomisi, Kamu Harcamaları ve Bütçe)*, Atlas Ofset, Bursa, 1989, Sayfa. 33

iii-Kişilerin faaliyetini kolaylaştırmak için devlet bir takım ilave harcamalar yapmaktadır.

iv-Devletin yaptığı bu hizmetten bazı kişiler ilave çıkarlar sağlamaktadır¹⁵.

v-Yapılan hizmet sınai ve ticari nitelikte değildir. Harçlarda, devletin kişilere temin ettiği özel bir menfaat veya yaptığı hizmet ticari veya sınai bir yapı arz etmez.

2. Zorunluluk Kriteri

Harçlar, vergilerde olduğu gibi zorunlu olarak alınırlar. Zorunluluk durumu, kanunlara göre tayin edilmesiyle ortaya çıkmaktadır.¹⁶

3.Tahsilde Esneklik Kriteri

Teorik açıdan harçların vergilere nazaran tahsilleri bakımından daha esnek bir yapıda oldukları söylenebilir. Çünkü harçlar farklı üç şekilde tahsil edilebilmektedirler. Harçların fazla memur kullanmadan, karışık muhasebe kayıtları gerektirmeden, az masrafla tahsil edilebilmesi, halkı bir takım formalitelerle rahatsız etmemesi özelliklerindendir. Harçların tahsili ;

i-Hizmet yapılmadan alınabilir.

ii-Hizmet yapıldıktan sonra tarh ve tahsil olunabilir.

iii-Hizmet yapılırken alınabilir¹⁷.

D- HARÇLARIN VERGİLER İLE BENZERLİK VE FARKLARI

Harçlar nitelikleri itibariyle vergilere benzerken bazı açılardan da farklılıklar göstermektedir. Önce harçların vergiler ile benzerliği sonra da arasındaki farklar ifade edilecektir.

¹⁵ Aykut HEREKMEK, *Teoride ve Türkiye'de Parafiskal Gelirler*, Eskişehir İTİA Yayınları No: 99/55, Sevinç Matbaası, Ankara, 1972. Sayfa 16-17

¹⁶ İRTENK, age, 184

¹⁷ İRTENK, age, 186

1. Vergiler ile Arasındaki Benzerlikler

Harçlar ile vergiler arasındaki benzerlikler üç alt başlık altında incelenebilir. Bunlar, kanunilik , sübjektiflik ve ucuzluk kriterleridir.

a. Kanunilik Kriteri

Harçlar, vergilerde olduğu gibi kanunla konulabilir. Dolayısıyla vergilerde olduğu gibi harçlarda da esas olan kanunla konulması, miktarının ve oranının belirlenmesinde keyfi tasarrufların olmaması gereklidir.

b. Sübjektiflik Kriteri

Vergi kanunlarında kişilerin sosyal, mali ve ailevi durumlarını dikkate alan istisna ve muafiyetler olduğu gibi, harçlarda da istisna ve muafiyetler söz konusudur¹⁸.

c. Ucuzluk Kriteri

Harçlar da, vergiler gibi tahsili kolay, az masraflı, idaresi kolay, mükellefinin mali ve sosyal durumunu gözeten, karmaşık uygulamalara yol açmayacak, hile ve kaçakları önleyecek ya da güçleştirecek bir şekilde düzenlenmiş olmalıdır.

2.Vergi ile Arasındaki Farklar

Harçlar ile vergiler arasında çeşitli açılardan farklılıklar vardır. Bunlar, kamusalılık, karşılıklı olma, yararlanma, kapsam, hizmet, nedensellik ve mecburiyet olarak sıralanabilir.

a. Kamusalılık Kriteri

Bilindiği üzere, vergiler tam kamusal mal ve hizmetlerin bedeli olarak alınırlar. Bu tür hizmetler bölünemez, pazarlanamaz ve kişilerin bu hizmetlerden yararlanma dereceleri ölçülemez. Buna karşılık, Harçlar, yarı kamusal ve genellikle pazarlanabilen, hizmetler için alınmaktadır. Bu nedenle kısmen de

¹⁸ 2547 sayılı kanunun 46. Maddesinde bu husus belirtilmiştir.

olsa fiyatlandırılabilirler ve kişilerin bu hizmetlerden yararlanma dereceleri ölçülebilir¹⁹.

b. Karşılıklı Olma Kriteri

Vergiler, dış görünüşü itibariyle, gerçek ve tüzel kişilerden karşılıksız olarak alınır ve tüm kamu hizmetlerinin bedeli olarak sayılırlar. Dolayısıyla ödenen vergi ile kamu hizmetleri arasında bir bağ kurulması söz konusu olamamaktadır. Ancak, harçlarda kısmen de olsa bir karşılık esası olduğu söylenebilir. Bu nedenle harçlar belli kamu hizmetlerin bedeli olarak alınır. Burada tespit edilen rakam ile hizmetin maliyeti arasında doğrudan bir ilişki yerine sosyal, siyasal ve mali etkenlere dikkat edilerek harç miktarı tespit edilmektedir.

c. Yararlanma Kriteri

Vergilerde kişilerin kamusal hizmetlerden yararlanma düzeyleri tespit edilemez. Harçlarda ise kişilerin belli kamusal hizmetlerden yararlanma düzeyleri tespit edilebilir. Bu nedenle de fiyatlandırılabilimleri mümkün olabilmektedir.

d. Kapsam Kriteri

Vergiler kapsamı itibariyle genel bir yapı arz ederken harçlar kapsamı ve kullanımları nedeniyle özeldirler.

e. Hizmet Kriteri

Vergiler genel hizmetler karşılığı alınırlar. Buna karşılık Harçlar, özel hizmetler karşılığı olarak alınırlar.

f. Nedensellik Kriteri

Vergi alınabilmesi için hukuki bir sebep bulunmaz. Harçta belirli bir kamusal hizmet bulunması nedeniyle bir sebep olduğu söylenebilir.

¹⁹ Akif ERGİNAY, *Kamu Maliyesi*, Savaş Yayınları, 13.Baskı, Ankara, 1990, Sayfa 19

g. Zorunluluk Kriteri

Vergiler mecburi bir yükümlülük olmasına karşılık, harç ihtiyari bir ödemedir. Diğer bir ifadeyle, vergi yükümlüsü, hiçbir şart ileri sürmeden vergiyi ödemek zorunda iken, harcın yükümlüsü, ilgili hizmetten yararlanmamak şartıyla harcı ödemeyebilir. Kamusal idareler, herhangi bir kimseyi bir hizmetten yararlanmaya ve karşılığında da harç ödemeye zorlayamazlar²⁰.

E.HARÇLARIN TARİHİ GELİŞİMİ

Harçların tarihi, Ortaçağ'a kadar götürülebilmektedir. Bu dönemlerde harçları Krallar tahsil etmekte, harçların konularını ve miktarlarını istedikleri ölçüde değiştirebilmekteydiler. Ancak zamanla devlet hizmetlerinin ve harcamalarının artması ile birlikte vergi kurumunun önem kazanması, harçlara olan ilgiyi azaltmıştır. Bu durum karşısında harçlar, kısmen kaldırılmış veya vergiye dönüştürülmüştür. Günümüzde harçlar hizmet yapanlara değil devlete ödenmekte ve bütçenin gelir kısmında yer almaktadır²¹.

Türkiye'de üniversite öğrencilerinden alınan harçlar 1981 yılında önceki yıllardan farklı olarak yeni bir düzenlemeye tabi tutulmuştur. 4.11.1981 tarihinde kabul edilen ve 6.11.1991 tarih ve 17506 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu bütün fakülte, akademi ve yüksek okulları üniversiteler yapısında toplamıştır. Bu sınırlar içerisinde harçların da, yüksek öğrenim giderlerini karşılamada sembolik bir gelir değil, önemli bir gelir kalemi olması kararlaştırılmıştır²².

²⁰ ERGİNAY, age, Sayfa 19

²¹ İRTENK, age, Sayfa 185

²² Aytaç EKER, Kamil TÜĞEN, Kamu Maliyesine Giriş, Takav Matbaası, İzmir, 1993, Sayfa 134-135

II-EĞİTİM HARCAMALARININ NİTELİKLERİ, YÜKSEKÖĞRETİMDE MALİYETLER VE ÖĞRETİM HARCAMALARININ FİNANSMANI

A. YARI KAMUSAL HİZMET OLARAK ÖĞRETİM HİZMETLERİ

1-Eğitim ve Öğretimin Tanımı ve Niteliği

a- Tanım

Eğitim; bireylerin davranışlarında, olumlu değişimler meydana getirme süreci olarak tanımlanabilir²³. Öğretim ise, öğretme veya düşünce ve karakterin eğitimidir²⁴. Eğitim, bir toplumun sosyo- kültürel ve ekonomik yapısını önemli ölçüde belirleyen bir faaliyet²⁵, her neslin kendisinden sonra gelecek kuşaklara o güne kadar ulaşılmış gelişme düzeyini korumak ve mümkünse yükseltmek niteliğini kazandırmak amacıyla verdiği kültür olarak da tanımlanabilir.

Eğitimin ve öğretimin amacı, bir toplumun gelecekteki nesillerinin, kendilerinden daha mutlu bir şekilde yaşamlarını idame ettirebilmelerini onlara öğretmektir²⁶. Öğrencilerin eğitimi programları düzenlenirken sadece geçmiş ve ilgili zamanın belli düşünce kalıplarında kalmak yeterli değildir. Bu iki zaman düşüncesine ilave olarak gelecekteki toplumsal eğilimlere ve ilgili öğrencilerin isteklerinin ne yönde olduğuna bakılması gereklidir. Sonra da bu isteklerini tatmin edecek ve o isteklere ulaşacak duruma getirecek ortamlar sağlanmalıdır. Bu manada eğitimin en temel ögesi, üretimin ana faktörü olan insanın düşünsel yaratıcılığının ve eylemsel becerisinin geliştirilmesi²⁷, toplumsal açıdan düşünüldüğünde ise, sermayenin en kıymetlisi olan insan unsurunun kalitesinin artırılması gereklidir²⁸. Günümüzde ise kabul edilen görüşe göre toplumsal kalkınmayı sağlamak için gerekli temel öge eğitimidir. Japonya, AB Ülkeleri ve

²³ İbrahim Ethem BAŞARAN, *Eğitim Psikolojisi*, Ayyıldız Matbaası A.Ş. Ankara. 1969, Sayfa. 3

²⁴ Longman Active Study Dictionary of English, Longman Group UK Limited, England, 1987 Sayfa 192

²⁵ Toktamış ATEŞ, " Milli Eğitimimize Genel Bir Bakış", İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Mecmuası, Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil'in Anısına Armağan, Özel Sayı 1, Cilt 38, Sayı: 1-2, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1982, Sayfa 37-45

²⁶ Hasan Ali KOÇER, *Eğitim Tarihi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 19, Sevinç Matbaası, Ankara, 1971, Sayfa. III

²⁷ Yılmaz BÜYÜKERŞEN, "Eğitim- Üretime İlişkilerinde Çağdaş Sorunlar ve Eğitim Teknolojisi", *Eskişehir İ.T.İ. A. Dergisi*, Cilt XVII, Sayı: 1, Ocak-1981, Sayfa: 273-307

²⁸ Çetin TOKCAN, " Eğitim ve Gelişme", *İktisat Fakültesi Mecmuası*, Cilt. 25, No.2, Temmuz 1966- Eylül 1966, Sayfa 87- 128

ABD gibi birçok gelişmiş ülkenin bu başarıları, eğitimdeki etkenlikleriyle ilgili olup tesadüflerle açıklanamamaktadır.

Eğitim ve öğretim topluma önemli ölçüde dış faydalar da sağlar. İşgücünün eğitim seviyesinin ve kalitesinin yükselmesi diğer tür yatırımların getirisini de artırır ve büyümeye katkıda bulunur; eğitim işgücünü daha fazla uzmanlaşmasını sağlar ve daha dışa dönük ekonomik gelişmeyi teşvik eder; eğitim ayrıca ulusal kimliğin, bağlılığın ve genelde daha fazla sosyal davranış birliğinin gelişmesini sağlar. Bu dışsal faydaların tamamen sadece öğrencilere yönelik olmaması, hükümetlerin eğitimin en azından bir bölümünü subvanse etmeleri için gerekçe teşkil etmektedir.

Gelişen ve nüfusu hızla artmakta olan ülkelerde, eğitim ekonomik gelişmeyi şu üç noktada teşvik ediyorsa, bu alanda yapılan yatırımlar boşa gitmiyor demektir.

- i. Gerekli ortamı sağlayarak topluma gelişme şuurunu ve arzusunu kazandırıyor,
- ii. Şimdiki ve gelecekteki ihtiyaçların tahminine göre vasıflı insangücü yetiştirebiliyorsa,
- iii. Dinamik bir elit grup sağlıyorsa.

Bunların yanında eğitilmemiş işsizleri eğitilmiş işsiz yaparak sadece işsizliğin ve eksik istihdamın niteliğini değiştirmemelidir²⁹.

Eğitim ve öğretim gibi yarı kamusal hizmetlerin faydasının kısmen bölünebilme özelliği vardır³⁰. Bu nedenle, bu hizmetler tamamen piyasa ekonomisi koşullarına bırakıldığında toplumsal açıdan optimum düzeylerde üretilemeyen ve dolayısıyla devletin gerek düzenleyici- yönlendirici gerekse üretici olarak müdahalelerde bulunduğu mallar niteliğini taşımaktadır³¹.

²⁹ Mustafa SAATÇI, "Türkiye'de İstihdam ile Eğitim Arasındaki Pozitif ve Negatif İlişkiler", **Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt. 2, Sayı.3, Aralık 1982, Sayfa. 25- 31

³⁰ Burhan ŞENATALAR, "Fayda- Maliyet Analizinin Kapsamı", **Maliye Enstitüsü Konferansları**, 28. Seri- Sene 1972, Sayfa. 225- 255

³¹ Yahya DOĞAN, **Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Özelleştirme**, Fakülteler Kitabevi, İzmir, 1993, Sayfa. 13

b-Eğitim ve Öğretimin Niteliği

Kamusal mallar içerisinde, yer alan eğitim hizmetlerinin tam kamusal hizmetlerden daha çok yarı kamusal hizmetler özelliklerini taşıdığı³². Eğitim ve öğretim gibi, kolektif olarak sağlanan malların bir çoğu hem kamusal, hem de özel karakteristiklere sahiptir³³. Eğitim ve öğretim, ekonomik kalkınmanın bir sonucu olarak, mal ve hizmet üretiminde talebi artıran ve yaşam düzeyini yükselten bir etken olarak da değerlendirilmektedir. Ayrıca eğitim ve öğretim, günümüz büyüme teorilerine göre, fiziksel sermayenin yanında ekonomik büyüme için güçlü bir etken olarak dikkati çekmektedir³⁴. Özellikle az gelişmiş ülkelerde eğitim; kalkınmanın sadece aracı değil, aynı zamanda ortamı olarak belirtilmektedir³⁵.

Eğitim ve öğretim hizmetleri ilk bakışta sadece o hizmetten direkt yararlanana fayda sağlamış gibi görünür. Örneğin, yükseköğretim kurumlarında okuyan bir kimse bu hizmetten yararlanmış, okuyamayan kimse ise yararlanmamıştır. Bu suretle hizmetten yararlanan kimse özel bir fayda sağlamıştır. Çünkü, yeteneklerinin artması sonucu en azından gelirinde bir artma temin etmek imkanına sahip olmuştur. Burada unutulmaması gereken husus, toplum içinde eğitilmiş insanların artması, eğitime sağladığı özel faydanın yanı sıra topluma da sosyal bir fayda sağlar. Çünkü, bir ülkenin iktisadi, sosyal ve ekonomik bütün problemlerinin çözümünde eğitilmiş iş gücü hacminin büyük bir etkisi vardır³⁶. Ancak buna rağmen, Eğitim gibi birçok kamu hizmetinde son- ürünlerinin her zaman katkısı olarak ölçülebildiğini söylemek mümkün olamamaktadır³⁷.

³² Engin ATAÇ, **Türkiye'de Eğitim Hizmetlerinin Kamu Harcamaları Açısından Analizi**, Eskişehir, İTİA Yayınları No: 216/140, Sayfa. 93

³³ Lawrence W. LOVIK, (Çev. Şebnem SAYILGAN) "Yükseköğretim Hizmetlerinin Finansmanında Kamu Özel Kesim Finansman Yöntemleri", Prof. Dr. Nezihe SÖNMEZ'e Armağan, Dokuz Eylül İİBF Maliye Bölümü, İzmir- 1997, Sayfa 465- 475

³⁴ Nilsen ALTINTAŞ, "İnsanlara Değer Bıçmak", **Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Yıl 32, Ağustos 1995, Sayfa.59-61

³⁵ Nuri KODAMANOĞLU, "Nüfus Yapımız Açısından Eğitim Sistemimiz ve Mali Meseleleri", **Maliye Enstitüsü Konferansları**, 8. Seri. Yıl 1962, Sayfa. 15-32

³⁶ Halil NADAROĞLU, **Kamu Maliyesi Teorisi**, Beta basım Yayın Dağıtım A.Ş. 7.Baskı, Yıl. 1989, Sayfa. 54

³⁷ Celal KARATEKELİOĞLU, "Kamu Hizmetlerinde Maliyet ve Son Ürün Ölçme", **Maliye Dergisi**, Sayı: 19, Ocak- Şubat 1976. Sayfa. 62-72

Eğitim ve öğretim için yapılan harcamalar gelirin yeniden dağılımında önemli değişmelere yol açabilir³⁸. Bu nedenle, kişisel gelir dağılımının düzenlenmesinde de eğitimin büyük rolü vardır. Çünkü gelir dağılımındaki eşitsizlik nedenlerinden biri emek vasfının kişiler arasında aynı şekilde dağıtılmamış olmasıdır. Kişilere tanınacak, eğitim imkanları, bu alandan kaynaklanan eşitsizliklerin giderilmesinde en önemli bir işlev görmektedir. Modern toplumlarda vasıflı işgücü olabilmek için gereken yetenek, yüksek öğretim sayesinde elde edilebilir³⁹.

Eğitimin ekonomik yönleri ile ilgili yapılan çalışmalarından çıkarılan en önemli sonuç, özellikle eğitilmiş insan sayısının nispeten az olduğu gelişmekte olan ülkelerde eğitimin hem doğrudan maliyetleri- eğitimcilerin maaşları, eğitim araç ve gereçleri maliyetleri ile yatırım harcamaları- hem de dolaylı maliyetleri- özellikle öğrencilerin okulda geçirdikleri süre zarfında vazgeçtikleri gelir yada kazanç- dikkate alınmaktadır. Eğitimin özel faydası sosyal faydasından her zaman için yüksektir, çünkü özel hesaplamalarda eğitim maliyetinin devletçe finanse edilen kısmı genelde dikkate alınmaz⁴⁰.

Yarı kamusal hizmet olarak kabul edilen eğitim hizmetinin diğer bir özelliği ise eğitim harcamalarının tüketim niteliği taşımakla birlikte, ekonomi literatüründe esasen yatırım olarak kabul edilmesidir⁴¹.

Genel olarak ekonomi literatüründe sosyal mal kavramı içerisinde değerlendirilen eğitim hizmetinin, aynı zamanda kişisel mal özelliği taşıması, bu hizmetin, kamu ekonomisinde sunulan bir karma mal olduğu görüşü giderek yaygınlaşmıştır. Eğitim hizmetleri için yapılan harcamaların kuvvetli bir

³⁸ John F. DUE, "Amme Masrafları ve Ekonomik Yeri", (Çev. Arif NEMLİ), Maliye Enstitüsü Tercümeleeri, 2. Seri, 1965, Sayfa. 142-171

³⁹ İsmail TÜRK, Maliye Politikası, Amaçlar-Araçlar ve Çağdaş Bütçe Teorileri, 9. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 1992, Sayfa. 303

⁴⁰ G.A. Mackenzie, "Eğitim Harcamaları, Kamu Harcamaları Rehberi, Derleyen, Ke- young Chu- Richard Hemming, Çev. Doğan CANSIZLAR, Maliye Bakanlığı Bümko Sayı: 1995/2, Sayfa. 107-108

⁴¹ Ayşe Berrin DİKMELİK, Türkiye'de Üçüncü ve Dördüncü Plan Döneminde Eğitim Harcamalarının Gelişimi, Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporları Dizisi : 7, Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Bümko, Ankara- 1987, Sayfa 18-19

ekonomik kalkınma etkisi meydana getirdiği söylenebilir⁴². Eğitim hizmetleri karma mal olarak üç yönüyle incelenebilir.

i. Eğitim ve öğretim sosyal bir hizmettir ; topluma sağladığı dışsal faydaları nedeniyle genel olarak vergilerle finanse edilen eğitim hizmeti salt sosyal malların vergilerle finanse edilme özelliğinin yanısıra, diğer özellikleri de taşımaktadır.

ii. Eğitim ve öğretim aynı zamanda kişisel bir maldır; Çünkü eğitim hizmeti kişilere sunulur ve dolayısıyla doğrudan faydası da kişilere olur. Bu nitelikleriyle eğitim hizmeti, kişisel malların, rakip olma, dışarıda tutulabilme ve bölünebilirlik özelliklerini de taşımaktadır. Eğitim hizmetinin kişisel mal özelliği taşıması, onun siyasal karar mekanizması yoluyla, gerektiğinde fiyatlandırılabilmesini de mümkün kılar.

iii. Eğitim ve öğretim aynı zamanda da erdemli bir maldır. Ekonomide kişisel özellik taşıyan bazı mallar, topluma sağladığı faydalar nedeniyle, devlet tarafından sübvansé edilerek çok düşük bir ücretle sunulur.

2- Eğitim ve Öğretim Harcamaları

Eğitim ve öğretim harcamaları, genel kamu harcamalarından eğitim hizmetlerine ayrılan tüm harcamaların toplamını ifade eder⁴³. Eğitim harcamalarının bir kısmı, gelecekte daha fazla kazanç ve tüketim imkanı elde etmek için bugünkü tüketimden yapılan kısıntı niteliği taşımaktadır. Eğitim harcamaları, bireyin gelecekteki verimliliğini ve kazancını artırması oranında yatırım sayılmaktadır⁴⁴. Eğitim harcamaları, bir toplumdaki insan sermayesinin harekete geçirilmesinde büyük önem arz etmektedir⁴⁵.

⁴² Demet YÜCE, "Eğitim Yatırımlarının Ekonomiye Katkısının Belirlenmesinde İnsangücü Planlaması Yaklaşımı" *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt VII, Sayı: 1, Nisan 1986, Sayfa 35-43

⁴³ Mahmut ADEM, " Üniversitelerin Planlama ve Ekonomik Sorunları", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Doç. Dr. Cem Sar'a Armağan, Cilt XXVII, No: 3, Eylül 1972, Sayfa 913-943

⁴⁴ Nusret EKİN, *Küresel Bilgi Çağında (Eğitim- Verimlilik- İstihdam)*, İTO Yayın No. 1997-43, İstanbul 1997, Sayfa 85-86

⁴⁵ Beyhan ATAÇ, Engin ATAÇ, "Türkiye'de 1964-1991 Döneminde Personel, Eğitim, Sağlık ve Savunma Harcamalarının Analizi", *IX. Türkiye Maliye Sempozyumuna Sunulan Tebliğ*, 6-8 Mayıs 1993 Atakent –Altınorfoz, Sayfa 31-58

Eğitim ve öğretim harcamalarının en büyük özelliklerinden biri, üretim üzerinde ancak uzunca bir dönem sonra etkili olabilmeleridir. Bu nedenle, uzunca bir olgunlaşma süresine ihtiyacı olan bu tür giderler bakımından harcamalar ile hasıla arasında bir süre dikkate alınması gereklidir.

Eğitim ve öğretim harcamaları tüketimin büyük bir bölümünü oluşturması yanında bunun beşeri sermayeye yapılan bir yatırım olma özelliği daha önemlidir. Eğitim ve öğretim yatırımlarının bir özelliği de sonuçlarının kısa sürede alınmamasıdır. Örnek olarak vermek gerekirse, bir ilkokul sisteminin yaygınlaştırılması projesi 6-8 , bir tıp doktoru için 20 ya da daha uzun süre bekleme gereği söz konusudur. Eğitime yapılan harcamaların karşılığını almak için uzun süre bekleme gereği ve ilerisi için beşeri sermayeye yapılacak yatırımlarla ilgili imkanların sınırlı olması eğitim giderlerinin genelde tamamen yada büyük bir ölçüde subvanse edildiğini gösterir.

Eğitim ve öğretim kesimine yapılan harcamaların yatırım niteliğinde olabilmesi için, ya gelecekte ekonomik faaliyette bulunacak toplum üyelerine katkıda bulunması veya işgücü kullanımı nitel ve nicel açıdan iyileştirecek şekilde emek potansiyelini olumlu yönde etkilemesi gerekir. Bu özelliği taşımayan eğitim giderleri tüketim karakterine sahiptir⁴⁶.

Eğitim ve öğretim, sadece eğitilenlere daha yüksek gelir sağlamakla kalmaz, aynı zamanda teknolojik ilerlemeyi hızlandırır, keşifler, ihtira beratları, lisanslar artar. Bütün bunların etkisi ile, toplumun tüm verimliliğini artırır⁴⁷. Bu nedenle eğitim ve öğretim harcamaları ile işgücü verimliliği arasında çok yakın bir ilişki olduğu söylenebilir.

B-YÜKSEKÖĞRETİMDE MALİYETLER

1- Dolaysız Maliyet

Yükseköğretim hizmetlerinin dolaysız maliyeti, yükseköğretimin işlemesi için ilgili karar birimleri tarafından yapılan fiili harcamalardır. Bu harcamaların

⁴⁶ Salih TURHAN, " Kamu Harcamaları ve İktisadi Büyüme II", *İktisat ve Maliye* , Cilt. XXIV, Sayı. 9, Aralık 1977, Sayfa. 378- 382

⁴⁷ Kenan BULUTOĞLU, *Kamu Ekonomisine Giriş*, 2. Baskı, Sermet Matbaası, İstanbul, 1977, Sayfa. 268

finansmanı, genel olarak, devletin yükseköğretime ayırdığı parasal kaynaklar, öğrenciler tarafından yapılan ödemeler, çeşitli yardımlar ve yükseköğretim kurumlarının piyasa hizmetlerinden sağladığı gelirlerden oluşur.

Yükseköğretim hizmetinin devlet tarafından sunulduğu durumda, dolaysız maliyetin büyük bir kısmı vergi gelirlerinden karşılanır. Hizmetin piyasa ekonomisi tarafından sunulduğu durumda ise maliyetin büyük bir kısmı veya tamamı öğrenciler tarafından karşılanma durumundadır. Ancak hizmetin piyasa ekonomisi tarafından sunulması durumunda eğitimin özel faydasına göre belirlenen özel talebe göre üretim söz konusu olacağından, bu alana tahsis edilen kaynaklarla sosyal açıdan eksiklik ortaya çıkacaktır. Bu durumda devlet dış faydayı da kapsayacak şekilde bir üretim düzeyine gelinceye kadar eğitim kurumlarına yardım yapmalıdır. Böylece tahsis edilecek kaynaklar ya doğrudan transfer edilerek veya örneğin eğitmenin maaş ve ücretlerinin devlet tarafından verilmesi gibi maliyete kısmen katılmaları şeklinde olabilir.

2-Dolaylı Maliyet

Dolaylı maliyet içinde fiilen yapılan dolaylı eğitim harcamaları ve kaynakların eğitime tahsisi dolayısıyla vazgeçilen maliyet yer alır. Dolayısıyla, birinci olarak dolaylı maliyetin fiili unsuru, ikincisi ise görünmeyen unsurunu teşkil eder.

Yükseköğrenim hizmetlerinin arzının, hizmete olan talebi karşılayamadığı ülkelerde, yükseköğretim önünde birikim meydana gelir.

Bu durumda giriş için yarışma sınavı açılır. Devletin uzun vadeli ve tutarlı bir eğitim politikası yoksa yükseköğretim önünde meydana gelen birikimi kısa vadeli tedbirlerle kanallize edemez. Piyasa ise bu potansiyelden yararlanarak ya yükseköğretim kurumları açacak veya giriş sınavlarına hazırlayıcı kurslar, yayınlar vb. yapılacaktır. Piyasanın bu girişimi yükseköğretimin maliyetini artırdığı gibi fırsat eşitliğini de olumsuz etkileyecektir. Çünkü parası olmayanların bu kurslardan yararlanmasına imkan yoktur.

Dolaylı maliyetin görünmeyen unsurunu da üretim faktörlerinin yükseköğretim hizmetinde kullanımı dolayısıyla üretiminden vazgeçilen diğer

mal ve hizmetlerinden dolayı katlanılan fedakarlık, yani vazgeçme maliyeti teşkil eder. Diğer bir deyişle alternatif bir maliyet olan bu maliyet, fiili bir harcama yapılmadan katlanılan reel yükümlülükleri ifade eder. Örneğin okul yapılan alan kira geliri sağlayabilirdi. Demek ki okulun gerçek maliyeti vazgeçilen bu kira gelirini de içine almaktadır.

3- Birim Maliyet

Birim maliyet, yükseköğretimin toplam maliyetinin, saptanacak standart birim başına isabet eden kısmıdır. Bu birimler kullanılma gayesi bakımından öğrenci, mezun, sınıf, okul alanı vb şeklinde alınabilir.

Birim maliyetin ölçülmesi ve kullanılmasının çeşitli yararları vardır; Birim maliyetin bilinmesi, yükseköğretimde prodüktiviteyi artırma çalışmaları için gereklidir. Prodüktivitenin ölçülmesi için, yükseköğretim sisteminde, fayda ve maliyet karşılaştırılması yapılmalıdır. Eğitimde maliyet ölçme yöntemleri gelişmiştir. Aşağıda, daha çok kullanılmakta olan birim maliyetler özet şeklinde verilmiştir.

a) Öğrenci Başına Maliyet

Öğrenci başına maliyet, belli bir yıldaki tespit edilen toplam maliyetin, o yıldaki kayıtlı olan toplam öğrenci sayısına bölünmesi suretiyle bulunur. Özellikle öğrenimle ilgili araç gereç, tesisat ve personel ihtiyaçlarının tahmin ve sağlanması söz konusu olduğunda öğrenci başına maliyetin kullanılması uygun olacaktır⁴⁸.

b) Öğrenim Derecesi İtibariyle Maliyet

Yükseköğretimdeki bir öğrenci ya belli ders ve kursları tamamlayarak bir derece elde eder veya bütün dereceleri tamamlayarak mezun olur.

i. Mezun Başına Maliyet; Mezun başına maliyetin hesaplanmasında ideal olan şekil, teorik bir öğrenci kitlesini müşahade altına almak, tümü eğitim kurumundan ayrılıncaya kadar bu kütlenin toplam yetiştirme maliyetine değer

⁴⁸ Esfender KORKMAZ, "Yüksek Öğretimde Maliyetlerin Tahmin Yöntemi", Maliye Enstitüsü Konferansları 26. Seri. Sene 1979/1980, Sayfa 75-88

biçmek, kitle içerisinde diploma alanların sayısını saptamak ve bu mezunların sayısını kitlenin toplam maliyetine oranlamak suretiyle mezun başına maliyeti bulmaktır. Ancak bu ideal yöntem, gerek öğrenci grubunun izlenmesi ve gerekse istatistiki zorluklar nedeniyle uygulamada olanak dışıdır.

ii. Ulaşılan Yetiştirme Seviyesine Göre Maliyet; Mezun başına ortalama maliyetin hesap edilmesinde, öğrenimini terk edenler veya başarısızlar tamamen fire olarak ele alınmıştır. Eğer diploma almadan öğrenim kurumlarından ayrılan ve fakat belli ders ve kursları tamamlamış ve belli bir formasyon ile bazı bilgiler kazanmış bir öğrencinin de eğitimden bir yarar sağladığı kabul edilirse ulaşılan yetiştirme seviyesine göre maliyeti de birim olarak seçmek mümkündür. Fakat bu tür maliyetin değerlendirilmesi ancak özel monografi araştırmaları çerçevesinde yapılabilir.

iii. Yer Başına Yatırım Maliyeti; Bir eğitim tesisinin meydana getirdiği kapasitenin bu eğitim tesisinin yapım ve ilk donatım maliyetine oranlanması ile bir öğrencilik yer başına yatırım maliyeti elde edilir. Standart olarak tespit edilmiş bir öğrencilik yer başına yatırım maliyeti, belli bir kaynakla ne kadar kapasite sağlanacağını ve belli bir kapasite için ne kadar kaynak gerekeceğini açıklar. Diğer taraftan, yatırım maliyetleri eşit, aynı tip ve kalitede eğitim sağlayacağı tahmin edilen projeler arasında bir öğrencilik yer başına yatırım maliyetinde küçük olanı seçilir.

iv. Kullanılan Diğer Birim Maliyetler ve Yükseköğretime Uygun Maliyet Tipi; Birim maliyet olarak, sınıf başına ve öğretim üyesi başına maliyet de kullanılmaktadır. Bir ülkede sınıf başına maliyetin mukayeseli kullanımı için standart sınıf tanımı uygulanmalıdır. Oysaki yükseköğretim kurumlarında genellikle, seçimlik konular ve çeşitli büyüklükte gruplar vardır. O halde yükseköğretimde sınıf başına maliyetin uygulanması mümkün değildir. Aynı imkansızlık öğretim üyesi başına maliyet için de mevcuttur.

Yükseköğretim için mezun başına ve öğrenci başına maliyet olmak üzere iki birim maliyeti arasından birinin seçilip kullanılması daha uygundur. Ancak, özellikle ülkelerarası karşılaştırmalar yapmak gerektiği zamanlarda, iki çeşit

maliyet birimini de kullanmak daha uygun olacaktır. Ülkelerarası karşılaştırmalarda sadece öğrenci başına maliyetin alınmasındaki sakınca, öğrenimi terk edenlerin henüz kaydolan ve hiç bir derece elde etmemiş öğrencileri de dikkate almasındandır⁴⁹.

Ülkelerarası karşılaştırmalarda mezun başına maliyetin alınmasındaki sakınca ise, her ülkede başarı oranının farklı olmasından meydana gelir. Çünkü başarı oranı yüksekse, mezun sayısı artar. Bu takdirde toplam maliyet daha büyük sayıya bölüneceğinden mezun başına maliyet de azalır. Veya terside olabilir. Öğrenci başına maliyetin açık şekilde düşük olduğu bir okulda, başarı oranı düşükse mezun başına maliyet yüksek olacaktır⁵⁰.

4-Eğitimin Parasal Maliyeti:

Eğitimin parasal maliyetini çözümlemek, bu kesim üretim etmenleri için yapılan harcamaların etkililiğini değerlendirmektedir.

a. Eğitimin Bireye Olan Maliyeti

Eğitimin bireye maliyeti ayrıca öğrenci ya da ailesine maliyeti olarak da değerlendirilebilir. Bu maliyet türünü; kayıt harçları, kırtasiye, kitap, taşıt vb. yapmak zorunda oldukları harcamalar dahil edilmektedir⁵¹. Bunlara gelir kaybı da eklenebilir.

b. Eğitimin Topluma Olan Maliyeti

Toplumsal maliyet, bir vazgeçme maliyetidir. Eğitim için kullanılmış olan kaynakların, başka mal ve hizmetlerin üretimi için kullanılmış olması durumunda toplumsal maliyet, toplumun sağlayacağı gelire eşit olacaktır.

⁴⁹ KORKMAZ, agm. sayfa 75-88

⁵⁰ KORKMAZ, agm. sayfa 75-88

⁵¹ Yaşar GEYİKDAĞI, " Türkiye'de Eğitim Yatırımları ile Gayri Safi Milli Hasıla Arasındaki İlişki", Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi, Cilt: 5, Sayı:1, Yıl. 1973, Sayfa. 95- 111

c. Eğitimin Devlete Olan Maliyeti

Eğitimin devlete maliyetinden, daha çok halka eğitim hizmeti sunan topluluğa maliyeti anlaşılmalıdır. Bu maliyet türünü, cari ve yatırım harcamaları maliyeti olarak iki bölümde incelemek mümkündür⁵².

C. EĞİTİM HARCAMALARININ FİNANSMANI

Yükseköğretim harcamaları, tam kamusal hizmet olmaktan çok, yarı kamusal hizmet niteliğindedir⁵³. Ayrıca pozitif dışsal ekonomilere yol açması nedeniyle onun çoğu zaman kamu ekonomisi üretim birimleri eliyle gerçekleştirilmesine yol açmakta⁵⁴ ve kamu kesimince önemli ölçüde finanse edilmektedir⁵⁵. Bu nedenle, harçların parasal tutarı, hizmetin maliyetinden ziyade, siyasal, sosyal gibi faktörler ve amaçlar dikkate alınarak tespit edilmektedir⁵⁶. Aşağıda en çok kullanılan üç farklı yöntem irdelenecektir.

1. Bedelini Kullanıcıya Ödetme

Bu yönetime göre bu hizmeti kullanan her birey bu harcamayı kendisine düşen miktar kadar ödemekle mükelleftir. Ancak devlet okullarında ücret uygulaması kamuoyunda oldukça rahatsız edici bir durum meydana getirecektir. Bu tür ücret uygulamalarının önemli ölçüde fakir aile çocuklarının etkileneceği yer olan ilköğretim seviyesinde başlatılması gelir dağılımı açısından olumsuzluklara ve okulu erken terk sayısında artışlara neden olacaktır. Türkiye'de ise, 11 Nisan 1990 tarihli Resmi Gazete ile yürürlüğe giren Kanun Hükmünde Kararname ile yükseköğretimde bedelini kullanıcıya ödetme ilkesine kısmen geçildiğini söylemek mümkündür⁵⁷.

⁵² Mahmut ADEM, *Türk Eğitiminin Ekonomik Politikası*, Bilim Matbaası, Ankara, 1977, Sayfa. 107

⁵³ Güneri AKALIN, *Kamu Ekonomisi* 100. Doğum Yılında ATATÜRK' e Armağan Dizisi: 29, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları no: 486, Ankara 1981, Sayfa 72

⁵⁴ Metin MERİÇ, "Yükseköğretim Hizmetlerinin Finansmanında Kamu Özel Kesim Finansman Yöntemleri", Prof. Dr. Nezihe SÖNMEZ'e Armağan, Dokuz Eylül İİBF Maliye Bölümü, İzmir-1997, Sayfa 365-383

⁵⁵ Metin MERİÇ, "Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi", *Banka ve Ekonomik Yorumlar*, Kasım 1993, Yıl: 30, Sayı: 11, Sayfa 57-62

⁵⁶ Kamil TÜĞEN, *Parafiskalite ve Parafiskal Gelirler*, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 1993, Sayfa. 33

⁵⁷ Fuat ERCAN, "Eğitimin Metalaşması ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Eğitim", *İktisat Dergisi*, Sayı: 376, Şubat 1998, Sayfa. 46-58

2. Marjinal Maliyetle Fiyatlandırma

Marjinal maliyet, kullanılan ilave faktör biriminin, toplam maliyette meydana getireceği etki olarak tanımlanabilir⁵⁸. Marjinal maliyetle fiyatlandırma ilkesine göre bu hizmetten yararlanan kişiler bu fiyatın kendisine sağladığı faydanın hesaplanabilir marjinal maliyetini sağlamakla yükümlüdürler. Eğer tüketiciler belirli bir mal veya hizmet için marjinal maliyetin üstünde veya altında bir fiyat ödemeye razı iseler o takdirde kaynaklar bu mal ya da hizmetin üretimine transfer edilebilir ve böylece tüketici refahı artırılabilir.

3. Gelir Amaçlı Fiyatlandırma

Gelir amaçlı fiyatlandırma ilkesinin amacı, bu hizmetin sunulmasıyla birlikte kamu kesimine gelir sağlamaktır. Dolayısıyla düzenlemelerde bu amaca yöneliktir. Hükümetler bu hizmetin maliyetini götürü vergi ile yapmaya çalışsalar, azalan maliyetli bir durumda amacına ulaşamazdı. Bu tür olumsuzlukların giderilmesine yönelik olarak kamu kesiminde fiyatlandırma, gelir elde etmek için kullanılabilir⁵⁹.

⁵⁸ Müfit AKYÜZ ve Nesrin ERTEL, **Ansiklopedik Ekonomi sözlüğü**, Dünya Yayınları : 42, 3. Baskı, Sayfa 218

⁵⁹ Richard Hemming- Kenneth Miranda, "Fiyat Belirleme ve Maliyet Düzeltimi", **Kamu Harcamaları Rehberi**, Derleyen, Ke- young Chu- Richard Hemming, Çev. Doğan CANSIZLAR, Maliye Bakanlığı Bümko Sayı: 1995/2, Sayfa. 146-147

II-BÖLÜM

TÜRKİYE'DE İKİNCİ ÖĞRETİM UYGULAMASI VE İKİNCİ ÖĞRETİM HARÇLARI

I-TÜRKİYE'DE İKİNCİ ÖĞRETİM UYGULAMASI

Türkiye'de ikinci öğretim uygulaması 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununda bazı maddelerin değiştirilmesi sonucu ihdas edilen bir öğretim çeşidi olup 1992 yılında uygulamaya başlanmıştır. İkinci öğretim, Yükseköğretim kurumlarında normal örgün öğretimin bitimini takiben yapılan örgün öğretim olarak tanımlanmış ve ikili öğretim içerisinde düşünülmüştür⁶⁰.

Türkiye'de İkinci öğretim ihdasının siyasi, sosyal ve mali nedenleri olduğu söylenebilir. Ancak ilk neden çalışmanın sınırlarını aştığından, burada sosyal ve mali nedenlere yer verilerek yetinilecektir.

A-SOSYAL NEDENLER

İkinci öğretimin ihdasının sosyal nedenleri olarak, hızlı nüfus artışı ve yükseköğretime olan talep gösterilebilir.

1. Hızlı Nüfus Artışı

Türkiye nüfus yapısı itibariyle genç bir nüfus potansiyeline sahip bir ülke konumundadır. Genç nüfusumuzun en önemli beklentisi ise, öncelikle bir

⁶⁰ 3843 Sayılı Kanun, "Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması, 2547 Sayılı Yükseköğretim kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Ek Madde Eklmesi Hakkında Kanun, 27.11.1992 Tarih ve 21418 Sayılı Resmi Gazete

yükseköğretim kurumunda eğitim ve öğretim hakkına sahip olmaktadır⁶¹. Bu durum sayısal olarak tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1 .Türkiye'de 1980-1998 Döneminde Nüfus Sayısı

YILLAR	YIL ORTASI NÜFUS
1980	44 439 000
1981	45 540 000
1982	46 688 000
1983	47 864 000
1984	49 070 000
1985	50 306 000
1986	51 433 000
1987	52 561 000
1988	53 715 000
1989	54 893 000
1990	56 098 000
1991	57 326 000
1992	58 584 000
1993	59 869 000
1994	61 183 000
1995	62 526 000
1996	63 898 000
1997	65 300 000
1998	66 733 000

Kaynak: DİE, İstatistik Göstergeler 1923-1992, Sayfa. 5

İlgili tabloda ayrıca, Türkiye'de 1980-1998 dönemindeki yıl ortası nüfus sayıları verilmektedir. Burada görülebileceği üzere 1980 yılında yaklaşık 44,5 milyon olan Türkiye'nin nüfusunun 1998 yılı için 66,5 milyon olacağı hesap edilmiştir. Bu hızlı nüfus artışı neticede toplumda önemli bir oranda genç bir nüfusu ortaya çıkarmaktadır. Genç nüfus ise geleceğini yaşamını

⁶¹ İsmail ÇALLI, "Üniversitelerde Finansal Serbestlik üzerine", *Liberal Bülten*, Yaz ve Güz 1997, Sayı. 9, Sayfa 9-10

şekillendirmede en önemli unsur olarak yükseköğretimi görmektedir. Dolayısıyla bu hızlı nüfus artışıyla birlikte genel yüksek öğretim talebinin, Türkiye'de İkinci öğretim ihdasının en önemli amillerinden biri olduğu söylenebilir.

2.Yükseköğretime Olan Talep

Türkiye'deki hızlı nüfus artışıyla birlikte hızlanan yükseköğretim talebi bu kurumlar önünde büyük bir yığın oluşturmıştır. Günümüzde ekonomik ve sosyal durumlarda çok büyük değişiklikler olmadığı sürece, bu durumun devam edeceği ve birçok işte yükseköğretim görmüş kişilere olan talebinin değişmeyeceği düşünülmektedir⁶². Bu nedenle, kişilerin yükseköğretim görme isteklerini anlayışla karşılamak gerekmektedir. Aşağıda, Türkiye'ye özgü olarak tespit edilen üç husus belirtilecektir.

a- Öğrenci Sayılarındaki Hızlı Gelişim

Tablo. 2. 1980-1991 Döneminde Türkiye'deki , resmi ve özel mesleki ve teknik okullarda; okul ve öğrenci sayıları⁶³

DÖNEMİ	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
1980-1981	1 864	520 332
1981-1982	1 921	530 695
1982-1983	1 960	541 157
1983-1984	1 992	560 415
1984-1985	1 945	576 067
1985-1986	2 024	616 676
1986-1987	2 131	666 319
1987-1988	2 237	720 567
1988-1989	2 333	772 272
1989-1990	2 542	830 716
1990-1991	2 795	900 205
1991-1992	2973	977 010

Kaynak: DİE, İstatistik Göstergeler 1923-1992, Sayfa. 73

⁶² EKİN, age. Sayfa. 95

⁶³ DİE, İstatistik Göstergeler 1923-1992, Sayfa. 73

Tablo 2 de 1980-1992 döneminde Türkiye'deki, resmi ve özel mesleki ve teknik okullarda; okul sayısı ve öğrenci sayıları görülmektedir. Gerek okul sayısı ve gerekse öğrenci sayılarındaki hızlı artış söz konusudur. 1980-1981 döneminde 500 bin olan öğrenci sayısı 1991-1992 döneminde bir milyon düzeyine yaklaşmıştır. Bu öğrencilerin büyük bölümünün yükseköğretim talebi olduğu varsayıldığında, bu kurumların önündeki talep artışı dikkati çekecektir.

b. Lise Mezun Sayılarındaki Artış

Tablo 3. 1982-1995 Döneminde Türkiye'de Lise Mezunların Sayıları

YILLAR	TOPLAM LİSE MEZUNLARI
1982-1983	179 000
1983-1984	208 192
1984-1985	197 820
1985-1986	220 941
1986-1987	226 453
1987-1988	246 358
1988-1989	253 143
1989-1990	279 056
1990-1991	335 544
1991-1992	361 868
1992-1993	474 982
1993-1994	448 762
1994-1995	472 838

Kaynak⁶⁴ .Türk Yükseköğretim Sistemi, 1994-1995' den 1995-1996'ya Gelişmeler. Yükseköğretim Kurulu, Ağustos, 1996, Sayfa 9.

Lise mezunlarının sayıları tablo 3'de görülmektedir. 1982-1983 döneminde Türkiye'de liselerden mezun olanların sayısı toplam 179 bindir. Bu sayı 1988-1989 döneminde 253 143 düzeyine ve 1994-1995'de 472 838'e

⁶⁴ Türk Yükseköğretim Sistemi, 1994-1995' den 1995-1996'ya Gelişmeler. Yükseköğretim Kurulu, Ağustos, 1996, Sayfa 9.

yükselmiştir. Doğaldır ki Lise mezunlarının bu artışı yüksek öğretime potansiyel bir başvuru özelliği taşımaktadır.

c. ÖSYM'ye Başvuru Sayılarındaki Artış

Tablo 4 1983-1995 Döneminde ÖSYM'ye Başvuru Sayıları

YILLAR	1-ÖSYM' ye BAŞVURU SAYISI	2-TOPLAM YERLEŞTİRİLENLER	2/1
1983	361 158	105 246	29,1
1984	436 175	148 876	34,1
1985	480 633	156 431	32,5
1986	503 481	165 933	33,0
1987	628 089	176 095	27,9
1988	693 277	188 689	27,2
1989	824 128	193 878	23,5
1990	892 975	196 203	22,0
1991	875 385	199 735	22,8
1992	977 550	260 303	26,6
1993	1 154 571	414 732	35,9
1994	1 249 880	370 826	29,7
1995	1 263 379	383 974	30,4
1996	1 398 776	384885	27,5

Kaynak . Türk Yükseköğretim Sistemi, 1994-1995' den 1995-1996'ya Gelişmeler. Yükseköğretim Kurulu, Ağustos, 1996, Sayfa 9.

1983-1995 döneminde ÖSYM'ye başvuru sayıları ve ÖSYM tarafından bir yükseköğretim kurumlarına yerleştirilenlerin sayıları tablo 4'de görülmektedir. Burada ayrıntılı olarak yer aldığı üzere 1983 yılında ÖSYM'ye başvuru sayısı 361 158 iken bu sayı 1989 yılında 824 128 ve 1996'da 1 398 776 düzeyine

yükselmiştir. Bu başvurulardan uygun görülenler bir yüksek öğretim kurumuna yerleştirilmişlerdir.

Bir yükseköğretim kurumuna yerleştirilenlerin oranı 1983 yılında % 29,1 iken bu oran 1990 yılında % 22 ve 1995 yılında % 27,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranlardan da görülebileceği üzere gerek lise mezunları ve gerekse daha önce bir yükseköğretim kurumuna kayıt olan ancak daha sonra bu bölümü beğenmeyip yeniden ÖSYM'ye müracaat edenler bu sayıların nedenleri olarak ifade edilebilir. ÖSYM'ye başvuranların yaklaşık % 30'u bir yükseköğretim kurumuna yerleştirilirken, % 70'lik bölümün taleplerine cevap verilememektedir. İşte bu nedenden dolayı, Türkiye'de İkinci Öğretimin ihdası ve bu kurumun devam ettirilmesi Türkiye'nin dünya eğitim düzeyine ulaşabilmesi için çok büyük bir fırsat olarak değerlendirilebilir.

B-MALİ NEDENLER

1- Eğitime ve Öğretime Yeni Kaynak Sağlamak

1980 Sonrasında, eğitim hizmetlerine, konsolide bütçeden ayrılan paylar günümüz gelişmiş ülkeleri ile Türkiye arasındaki farklılığı azaltmaya yetmemektedir. Bu nedenle ikinci öğretim ihdas edilerek bir taraftan eğitime yeni kaynakların teminini sağlamak, diğer taraftan da bu kurumlara olan talepleri karşılamak için böyle bir uygulamaya gidilmiştir.

1980-1990 döneminde, eğitim hizmetlerinin, konsolide bütçeden ayrılan paylar tablo 5'de görülmektedir. 1980-1990 döneminde 1990 yılı hariç tutulursa eğitim hizmetlerine ayrılan paylarda 1980 yılına göre devamlı bir azalma görülmüştür. Dolayısıyla, beşeri sermaye açısından son derece büyük öneme sahip bu kamu hizmetinin ciddi bir erozyona uğradığı söylenebilir⁶⁵. Türkiye'deki hızlı nüfus artışı dikkate alındığında (% 2,3) eğitim harcamalarının, bu artış hızının üzerinde bir gelişme göstermesi gerekmektedir⁶⁶.

⁶⁵ Esin Yalçın AKBULUT, "1980 Sonrası kamu Kesimine Yaklaşımda Değişiklikler ve 1990 Bütçesi", İ.Ü. İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Prof. Dr. M. Orhan Dikmen'e Armağan Maliye araştırma Merkezi konferansları 33. Seri1989/1990, Sayfa 196-203

⁶⁶ Kamil TÜĞEN, " Konsolide Bütçe Hizmet Yapısının Değerlendirilmesi", Maliye Yazıları, Ekim- Aralık 1993, Sayfa. 52- 63

Tablo 5. 1980-1990 Döneminde Eğitim Hizmetlerinin Konsolide Bütçe İçerisindeki Oranı

YILLAR	BÜTÇEDEN AYRILAN PAY
1980	13,2
1981	10,8
1982	11,7
1983	12,3
1984	11,4
1985	11,5
1986	10,7
1987	11,5
1988	11,5
1989	12,2
1990	17,8

Kaynak:Esin Yalçın AKBULUT, "1980 Sonrası kamu Kesimine Yaklaşımda Değişiklikler ve 1990 Bütçesi", İ.Ü. İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Prof. Dr. M. Orhan Dikmen'e Armağan Maliye araştırma Merkezi konferansları 33. Seri1989/1990, Sayfa 196-203

Bu nedenlerden dolayı, Türkiye'de GSYİH'dan eğitime ayrılan oranın süratle ve ciddi olarak artırılması;

- i. Toplumun sağlıklı bir yapıda yaşamının sürdürülmesinde,
- ii. Ekonomik gelişmenin gerektiği her alanda yetenekleri geliştirilmiş insan gücü sağlamada,
- iii. Dış ülkelerle rekabet gücünün devam ettirilmesi ve geliştirilmesinde gereklidir⁶⁷.

Türkiye'de eğitim gibi beşeri sermaye yatırımlarına gerektiği kadar değer verilmemektedir⁶⁸. Bunun için, ülkemizin hızla kalkınması için eğitim

⁶⁷ Hikmet ULUĞBAY, "Çözüm: Kamuyu Küçültmekte mi Yoksa Etkinleştirmekte mi? HDT Dergisi, Sayı: 6, Yıl: 1988, Sayfa. 40-73

⁶⁸ A. Bora OCAKÇIOĞLU, "Kamu Kesiminde Yetersiz Kaynak Dağılımının Sonuçları ve 1990 Bütçesi, İ.Ü. İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Prof. M. Orhan DİKMEN'e Armağan 33. Seri İstanbul 1990, Sayfa. 177-193

hizmetlerine ayrılan kaynakların süratle geliştirilmesi zorunludur⁶⁹. İkinci öğretim uygulaması bu açıdan eğitime yeni kaynakların kanalize edilmesi açısından olumlu bir gelişme olarak görülebilir.

2. Üniversitelerin Mali Açıdan Güçlenmesini Sağlamak

Bilindiği üzere, üniversitelerin en önemli işlevi bilim ve araştırma fonksiyonunu icra etmesidir⁷⁰. Fakat bu işlevin yerine getirilmesinde kuşkusuz mali kaynakların rolü çok büyüktür. Ülkemizde 1980 sonrasında konsolide devlet bütçelerinin büyük oranda maaş ve transfer bütçesi olması nedeniyle, diğer alanlara yeterli kaynak ayıramamaktadır. Fakat eğitim gibi birçok yarı kamusal hizmetin devam etmesi de gereklidir. Üniversitelerin öz gelirleri çok düşük miktarlarda olduğundan; üniversite bütçelerindeki bu farklar devletçe finanse edilmektedir⁷¹. Bu meyanda, devletin üniversitelere bütçeden, yeni kaynakları tahsis etmesinden ziyade, üniversite öğretimine olan potansiyeli de göz önüne alarak bu ek talepleri belli ölçüde harçlarla mükellef kılıp, bu mükellefiyetin mali getirisini üniversitelere bırakmak, bir taraftan talebi karşılarken diğer taraftan da üniversiteleri mali açıdan güçlendirmiş olacaktır.

Çalışmamızda ayrıntılı olarak incelenecek olan Afyon Kocatepe Üniversitesi'nin 1994-1997 dönemine ilişkin öz gelirleri ve hazine katkısı⁷² tablo 6' da görülmektedir. Bu tabloda ayrıntılı olarak yer aldığı üzere, üniversitenin öz gelirleri % 1'ler düzeyinde kalmaktadır. Diğer bir ifadeyle üniversitenin takriben % 99'luk düzeyi hazine tarafından karşılanmaktadır. Bu nedenle, Üniversitelerin kendi öz gelirlerini artırmanın bir yolu da İkinci öğretim ihdası olduğu söylenebilir.

⁶⁹ Nesrin ERTEL, " Türkiye'de 1980 Sonrası Beşeri Sermaye Yatırımları", **Maliye Yazıları**, Sayı: 19-21 Temmuz-Aralık 1989, Sayfa. 70-75

⁷⁰ Cihan DURA, " Verimlilik Kültürünün Yaratılmasında ve Geliştirilmesinde Yükseköğretim kurumlarının İşlevleri", **AÜ SBF. Dergisi**, Cilt. 49, Ocak- Haziran, 1994, No: 1-2, Sayfa 47- 75

⁷¹ Uçar DEMİRKAN, "Üniversitelerimizde Bütçe Yatırım Çarpanı Araştırması", **Ankara Üniversitesi SBF Yayınları:522**, Prof . Dr. Fadıl H.SUR' un Anısına Armağan, A. Ü. SBF Yay. :522, Ankara. 1983. Sayfa. 137-158

⁷² Mesut CEYLAN, **Katma Bütçeli İdareler Mevzuatı** (Yükseköğretim Kurumları) 1924-1996 Cilt-II, Maliye Bakanlığı BÜMKO, Yayın No: 1996/6, Sayfa 370

Tablo 6.1994-1997 Döneminde AKÜ Bütçesinin Rakamsal Gelişimi

(Milyon TL)

YILLAR	BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ (1)	ÖNGÖRÜLEN GELİR			2/1	3/1
		ÖZ GELİR (2)	HAZİNE YARDIMI (3)	TOPLAM GELİR	Ö.G./ B.Ö.	H.Y. B.Ö.
1994	118.456,0	600,0	117.856,0	118.456,0	0,5	99,5
1995	278.001,0	3.700,0	274.301,0	278.001,0	1,3	98,7
1996	642.520,0	7.000,0	635.520,0	642.520,0	1,1	98,9
1997	1.506.000,0	15.600,0	1.490.400,0	1.506.00,0	1,0	99,0

Kaynak: Mesut CEYLAN, Katma Bütçeli İdareler Mevzuatı (Yükseköğretim Kurumları) 1924-1996 Cilt-II, Maliye Bakanlığı BÜMKO, Yayın No: 1996/6, Sayfa 370

II-İKİNCİ ÖĞRETİMDE HARÇLAR

A- İKİNCİ ÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN HARÇ SORUMLULUĞU

İkinci öğretim öğrencilerinin harç sorumluluğu, katkı payı sorumluluğu adı altında , ikinci öğretim ile ilgili ilk düzenlemeyle birlikte 19.11.1992 tarihinde yapılmıştır⁷³. Ayrıca bu konuda yıllar itibariyle birbirine benzemekle beraber ayrıntılı yükümlülükler ver verilerek bu sorumluluğu yerine getirmeyenlerin kayıtlarının yapılmaması, üniversiteye devam eden öğrencilerin ise kaydının yenilenmemesi hükmünü getirmiştir⁷⁴.

1.Harç Sorumluluğu

Öğrenci harçlarının mükellefi, ilgili kanunda "ikinci öğretime devam eden öğrenciler" olarak belirtilmiştir⁷⁵.

⁷³ Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun, Kanun No: 3843

⁷⁴ Afyon Kocatepe Üniversitesi Öğrenci Kılavuzu, Hazırlayan Öğrenci Dairesi Başkanlığı, Madde 46, Sayfa. 7

⁷⁵ agk. Madde 7

2. Harç Miktarı

İkinci öğretim harçlarının, öğrenim dallarının niteliklerine, Yükseköğretim Kurumlarının özelliklerine ve sürelerine göre öğrenci maliyetleri de dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulunun görüşü ve Milli Eğitim Bakanlığının önerisi ile Bakanlar Kurulunca tespit edilir⁷⁶. Yine bu kanunun 7. Maddesiyle ikinci öğretim harç miktarları belirlenirken, alınacak harçların normal örgün öğretim için belirlenen cari hizmet maliyetlerinin yarısından az olamayacağı hükmü getirilmiştir⁷⁷. Buradan hareketle, Bakanlar Kurulu kararlarının bu oranlarda değişiklik yapma yetkisi olduğunu söylemek mümkündür⁷⁸.

3. Ödeme Zamanı ve Şekli

İkinci öğretim harçları , peşin olarak yada biri kayıt veya kayıt yenileme sırasında, diğeri şubat ayında olmak üzere iki eşit taksitte Üniversite veya Yüksek teknoloji enstitüsü adına milli bankalardan birinde açılacak hesaba yatırılması öngörülmüştür.

Öğrenim ücretlerinin birinci taksitini ödemeyenlerin kayıtları yapılmayacağı ve yenilenmeyeceği hükme bağlanmıştır. İkinci taksitlerini ödemeyen öğrencilere ise bir aylık ek süre tanınır, bu süre içerisinde de öğrenim ücretini kanuni faiziyle birlikte ödemeyen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir⁷⁹.

Yükseköğretim Kurulu 15.1.1993 tarih ve 93.1.38 sayılı kararıyla, 1992-1993 eğitim-öğretim yılında, öğrenim ücretlerinin yarısını kayıt sırasında diğer yarısını ise haziran ayının ilk haftasında olmak üzere iki eşit taksitte ödeneceği hükmünü getirmiştir⁸⁰.

⁷⁶ agk. Madde 7

⁷⁷ İlgili 7. Maddede, Hazırlık sınıfı hariç, bulundukları sınıfın bütün derslerini vermek ve ilk yüzde 10a girmek suretiyle bir üst sınıfa geçmiş olan öğrenciler, üst sınıfta o yıl için, normal örgün öğretim öğrencilerinin ödeyecekleri öğrenci katkı payı kadar miktar, öğrenim ücreti olarak ödemeleri öngörülmüştür.

⁷⁸ Hasan Hüseyin BAYRAKLI, *Vergi Hukukunun Temel İlkeleri*, AKÜ Yayını No:8, İİBF Yayını No: 5, Afyon , 1997, Sayfa 17

⁷⁹ Agk madde 7

⁸⁰ Yükseköğretim Kurulunun 15.1.1993 tarih ve 93.1.38 sayılı kararı, Geçici madde 1

B.İKİNCİ ÖĞRETİMDE MALİYET UNSURLARI

İkinci öğretimde maliyet unsurları olarak ikinci öğretim öğrencilerine ders verecek, öğretim üye ve görevlileri için ödenecek ders ücretleri ile bu öğretimde görev yapacak idari personel için yasal çalışma saatinden sonra yaptıkları fazla çalışma süreleri için yapılacak harcamalardır.

1-Ders Ücreti

İlgili Kanunun 10 maddesinde, ikinci öğretime ilişkin ders ücretleri düzenlenmiştir. Buna göre; normal örgün öğretimde zorunlu ders yükünü doldurmuş olan öğretim elemanlarına ikinci öğretimde verdikleri her ders için; dolduramamış olan öğretim elemanlarına bu yükün doldurulmasından sonra verdikleri her ders için, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanununun 11 inci maddesinde öngörülen hükümler çerçevesinde ek ders ücreti ile ara sınav, yarıyıl ve yıl sonu sınavları için ödenecek ücretlerin üç katını aşmayacak şekilde ikinci öğretim programları esas alınarak, Yükseköğretim kurulunun görüşü, Milli Eğitim Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenecek ders ücreti ödenir⁸¹.

1994 yılı için, ikinci öğretimde görev alan, normal örgün öğretimde zorunlu ders yükünü doldurmuş olan öğretim elemanlarına ikinci öğretimde verdikleri her ders için; dolduramamış olan öğretim elemanlarına bu yükün doldurulmasından sonra vermiş oldukları her ders için, 2914 sayılı yükseköğretim personel kanununun 11 inci maddesinde öngörülen hükümler çerçevesinde ek ders ücreti ile yarı yıl ve yıl sonu sınavları için verilecek ücretler birer katı fazlasıyla ödenir⁸².

⁸¹ agk. Madde 10

⁸² Yükseköğretim Kurumlarında Yapılacak İkinci Öğretimde Görev Alacak Öğretim Elemanlarına Ödenecek Ders Ücretleri ile Görevli Akademik Yöneticiler ve Öğretim Elamanları ile İdari Personele Ödenecek Fazla Çalışma Ücretlerine İlişkin Karar, Madde 1, Resmi Gazete, 8 Haziran 1994- Sayı:21954

2. Fazla Çalışma Ücreti

Yükseköğretim kurumlarının ikinci öğretim yapan birimlerinde görevli öğretim elemanları ile idari personele yasal çalışma saati bitiminden sonra fiilen yaptıkları fazla çalışma süreleri için saat ücreti ödenir. Yapılacak fazla çalışmanın aylık saati ile ödenecek ücretin miktarı, Yükseköğretim Kurulunun görüşü, Milli Eğitim Bakanlığının teklifi üzerine her yıl bütçe kanunun ile belirlenen saat başı fazla çalışma ücretinin üç katını aşmayacak şekilde Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir⁸³.

1994 yılı için, Yüksek Öğretim Kurumlarının ikinci öğretim yapan birimlerinde görevli öğretim elemanları ile idari personele yasal çalışma saati bitiminden sonra fiilen yaptıkları fazla çalışma süreleri için ayda 100 saati geçmemek üzere 1994 mali yılı bütçe kanununun (K) cetveli ile belirlenen saat başı fazla çalışma ücretinin üç katı olarak ödenir⁸⁴.

C.ÖĞRENCİ HARÇLARININ ÜNİVERSİTE TARAFINDAN KULLANILMASI

Üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü adına milli bankalarda açılan bir hesaba kaydedilen, İkinci öğretim katkı payları, rektörlük tarafından en geç ilgili ayın sonuna kadar bütçe dairesi başkanlığı hesabına aktarılır. Yatırılan bu miktarlar Maliye Bakanlığınca özel ödenek kaydedilir. Kaydolunan ödenekler ikinci öğretime ilişkin giderlerin yanı sıra bu öğretimin yapıldığı birimlere öncelik verilmek suretiyle ilgili üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsünün giderlerinde kullanılır. Kullanım ve harcamaya ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığının görüşü alınarak Yükseköğretim kurulunca belirlenir. Bu ödeneklerin harcanmayan kısmı, ertesi yılın bütçesine devren gelir ve ödenek kaydolur.⁸⁵

Yükseköğretim Kurulunun 15.1.1993 tarih ve 93.1.38 sayılı kararına göre öğrenim ücretlerinin harcanması ile ilgili şu kurallar ihdas edilmiştir.

⁸³ agk. Madde 12

⁸⁴ Yükseköğretim Kurumlarında Yapılacak İkinci Öğretimde Görev Alacak Öğretim Elemanlarına Ödenecek Ders Ücretleri ile Görevli Akademik Yöneticiler ve Öğretim Elemanları ile İdari Personale Ödenecek Fazla Çalışma Ücretlerine İlişkin Karar, Madde 2, Resmi Gazete, 8 Haziran 1994- Sayı:21954

⁸⁵ 3843 Sayılı Kanun.

i. Öncelikle, ikinci öğretime ilişkin olarak üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsünce bu öğretimde görevlendirilecek akademik personelin ek ders ücretleri ile idari personelin fazla çalışma ücretlerinin karşılanmasında kullanılır.

ii. Yukarıdaki giderler karşılandıktan sonra kalan ödenekler, bu öğretimin yapıldığı birimlere öncelik verilmek suretiyle, o üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsünün diğer cari giderleri ile, eğitim- öğretim yapılan fiziki mekanların küçük bakım ve onarımı, ders araç-gereç alımı ile bunların bakım ve onarımında kullanılır⁸⁶.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun değişik 46 maddesine göre ise, cari hizmet maliyetine öğrenci katkılarının öncelikle öğrencilerin beslenme, sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetleri olmak üzere, üniversite ve yüksek teknoloji enstitüsünün cari, kalkınma plan ve programlarına uygun yatırım ve transfer harcamalarına yapılabileceği belirtilmiştir.

1996 yılında, yukarıda ifade edilen, 3843 Sayılı Kanunun 7. maddesine, Maliye Bakanlığının uygun görüşü de dikkate alınarak, "ilk iki fıkradaki giderlerin karşılanması için yeterli ödenek ayrıldıktan sonra kalan ödenekler, ikinci öğretimin yapıldığı birimlere öncelik verilmek ve yıllık yatırım programları ile ilişkilendirilmek suretiyle o üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsünün büyük onarım giderleri ile devam eden yatırım projelerinden o yıl içinde bitilecekler için kullanılacaktır⁸⁷." hükmü getirilerek, ikinci öğretim katkı paylarının kullanımına bir genişlik sağlanmıştır.

D- ÖĞRENCİ HARÇLARININ ÜNİVERSİTE BÜTÇESİNDE YERALMASI

İkinci öğretim öğrencilerinin yatırmış olduğu harçlar, Üniversite bütçesinde bütçe uygulaması ve bütçe kapatılmasında olmak üzere iki farklı şekilde düzenlenmiştir.

⁸⁶ Yükseköğretim Kurulunun 15.1.1993 tarih ve 93.1.38 sayılı kararı, madde 5

⁸⁷ Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının 96.28.1360 no.lu kararı

1.Bütçe Uygulamasında;

İkinci öğretime kabul edilecek öğrencilerin ödeyecekleri öğrenim ücretleri, öğrenim dallarının niteliklerine, Yükseköğretim kurumlarının özelliklerine ve sürelerine göre öğrenci maliyetleri de göz önüne alınarak Yükseköğretim Kurulu'nun görüşü ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın önerisi üzerine Bakanlar Kurulu'nca her yıl belirlenir. Belirlenen öğrenim ücretleri peşin olarak ya da biri kayıt veya kayıt yenileme sırasında diğeri de şubat ayında olmak üzere iki eşit taksitte öğrenciler tarafından üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü adına milli bankalardan birinde açılmış olan hesaba yatırılır. Yatırılan bu miktarlar rektörlükçe en geç ilgili ayın sonuna kadar bütçe dairesi başkanlığı hesabına aktarılır. Bütçe dairesi başkanlığı hesabına yatırılan bu miktarlar, Maliye Bakanlığının 30.01.1995 tarih ve B. O7. O. BMK. O.10.071/390 sayılı makam oluru ile bütçe dairesi başkanlarına verdiği yetkiyle bir yandan gelir bütçesine gelir diğer yandan da bütçelerde tertibi bulunan ve aşağıda belirtilen tertiplere özel ödenek kaydedilir.

Tablo 7. Harçların Üniversite Bütçesinde Yer Alma Şekli

HİZMETİN TERTİBİ		
Program Kodu	990	Özel Ödeneklere ilişkin hizmetlerin yürütülmesi
Alt Program	02	Özel kanunlar ve anlaşmalar gereğince yürütülen hizmetler
Ödenek Türü	1	
Faaliyet Proje	001	3843 Sayılı Kanun gereğince ikinci öğretimden elde edilen gelirlerle yürütülen hizmetler
Harcama Kalemi	000	Üniversitelerin her türlü cari giderleri
Ödenek Türü	3	
Faaliyet-Proje	420	Öğrencilere yapılacak sosyal transferler ve ücret ödemeleri ile üniversitenin her türlü cari, yatırım ve transfer giderlerine ilişkin hizmetlerin yürütülmesi
Harcama Kalemi	000	Öğrencilere yapılacak sosyal transferler ve ücret ödemeleri ile üniversitenin her türlü cari, yatırım ve transfer giderleri

(1)990.02.1.001.000

(2)990 02.3.420.000

Normal örgün öğretimde öğrenim gören öğrencilerden alınan katkı payının yarısına isabet eden miktarı, bu öğrencilerin başta beslenme olmak üzere sağlık, spor, kültür ve diğer sosyal hizmetlerde kullanılmak üzere 990. 02.3. 420.000 tertibine özel ödenek kaydedilerek rektörlükçe kamu bankalarından birinde açılacak üniversite hesabına defaten yatırılır.

Geriye kalan katkı payı miktarı da 990. 02.1.001.000 tertibine özel ödenek kaydedilerek üniversite katma bütçesine dahil edilir.

Üniversite katma bütçesine kaydedilen özel ödenekler katma bütçeli idarelerin tabi olduğu mevzuata göre harcanır. Bütçeye kaydedilen özel ödenekler;

Öncelikle, ikinci öğretime ilişkin olarak üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsünce bu öğretimde görevlendirilecek akademik personelin ek ders ücretleri ile idari personelin fazla çalışma ücretlerinin karşılanmasında kullanılır. Bu giderler karşılandıktan sonra kalan ödenekler, bu öğretimin yapıldığı birimlere öncelik verilmek suretiyle, o üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsünün diğer cari giderleri ile, eğitim- öğretim yapılan fiziki mekanların küçük bakım ve onarım, ders araç - gereç alımı ile bunların bakım ve onarımı harcamalarına yıllık yatırım programları ile ilişkilendirilmek suretiyle büyük onarım giderleri ile devam eden yatırım projelerinden o yıl içinde bitirilecekler için kullanılır.

2. Bütçe Kapatılmasında ;

Katma bütçeye dahil edilen özel ödeneklerin yıl sonunda kullanılmayan kısmına ait ödeme emirleri iptal edilerek gelir bütçesinden çıkartılır ve emanetler hesabına alınarak kesin hesabında gösterilir. Bu ödenek, ertesi mali yıla devreder. Ertesi mali yılda tekrar bir yandan gelir bütçesine gelir diğer yandan özel ödenek kaydı yapılır.

III-İKİNCİ ÖĞRETİM HARÇLARI İLE İLGİLİ MALİ DÜZENLEMELER

İkinci öğretim harç ücretleri ile ilgili her yıl mali düzenlemelere gidilmiştir. Bunlara ilişkin ortak hükümler aşağıda verilmiştir⁸⁸.

i. Öğrenim ücretleri, peşin olarak ya da biri kayıt yenileme sırasında, diğeri şubat ayında iki eşit taksitte üniversite adına milli bankalardan birinde açılacak hesaba yatırılır. Öğrenim ücretleri, ders sayısı ve sömestr süresine göre hesaplanmayıp yıllık olarak alınır.

ii. Öğrenim ücretlerinin birinci taksitini ödemeyenlerin kayıtları yapılmaz. İkinci taksitlerini ödemeyen öğrencilere ise bir aylık ek süre tanınır, bu süre içerisinde de öğrenim ücretini kanuni faiziyle birlikte ödemeyen öğrencilerin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir.

iii. Yabancı dilde eğitim yapan yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören (yabancı dilde eğitim yapan eğitim fakülteleri hariç) öğrencilerden, öğrenim ücreti % 50 fazlasıyla alınır.

iv. Yabancı uyruklu öğrencilerden, ikili anlaşmalar hükümleri saklı kalmak kaydıyla, öğrenim ücreti, % 100 fazlasıyla defaten alınır.

v. İkinci öğretimde yapılacak lisansüstü öğrenime kabul edilen öğrencilerin ödeyecekleri öğrenim ücretleri, cari maliyetler dikkate alınarak ilgili üniversite yönetim kurulunun önerisi üzerine Yükseköğretim Kurulunca tespit edilir.

vi. Yükseköğretim kurumlarında ikinci öğretim gören öğrencilerden alınan öğrenim ücretinin, normal örgün öğretimde aynı öğrenimi gören öğrencilerden alınan katkı payı kadarı başta beslenme, sağlık, spor, kültür ve

⁸⁸ Bakanlar Kurulu Kararı, Yükseköğretim Kurumlarında Cari Hizmet Maliyetlerine Öğrenci Katkısı Olarak Alınacak Katkı Payları ve İkinci Öğretim Ücretlerinin Tespitine Dair Esaslar, Madde, 15, 16, 17,18,19,20,21,22,23RG. Sayı: 21671 (Sadece, 1992-1993 Öğretim Yılına mahsus olmak üzere, İkinci öğretim ücretleri, yansı kayıt sırasında diğer yansı Haziran ayının ilk haftasında olmak üzere iki eşit taksitte ödeneceği hükmü getirilmiştir. Kaynak. Bakanlar Kurulunun; 92/3801 No.lu Kararı. Madde 2, RG. Sayı: 21446), Bakanlar Kurulunun; 92/3801 No.lu Kararı, Madde 1,3,4,5,6,7,8, RG. Sayı:21446, 94/5793 No.lu Bakanlar Kurulu Kararları, Madde 15,16, 22,Resmi Gazete, Sayı. 22039, Resmi Gazete. Sayı. 22391. Madde 14,15,16, 17,19,20,21, 22, Resmi Gazete. Sayı. 22391. Madde 14,15,16,17, 1819,20,21, Resmi Gazete, Sayısı: 23078, Madde. 17,18,19,20,21,22,24

diğer sosyal hizmetleri ile üniversitenin cari, kalkınma plan ve programlarına uygun yatırım, transfer ve öğrencilerin kısmi zamanlı olarak geçici işlerde çalıştırılmasına ilişkin giderlerinde kullanılmak üzere, ilgili üniversitenin (A) işaretili cetvelinin "420-Öğrencilere Yapılacak Sosyal Transfer ve Ücret Ödemeleri ile Üniversitenin Her Türlü Cari Giderleri" tertibine ödenek, kaydedilerek, bu ödeneklerin kullanılması amacıyla üniversite adına milli bankalardan birinde açılan hesaba Bütçe Dairesince defaten yatırılır.

vii. İkinci Öğretimde yapılacak lisansüstü öğrenime kabul edilen öğrencilerin ödeyecekleri öğrenim ücretleri, cari maliyetler dikkate alınarak ilgili üniversite yönetim kurulunun önerisi üzerine Yükseköğretim Kurulunca tespit edilir.

viii. Maliye Bakanlığı bu esasların uygulanması ile ilgili hususlarda Yükseköğretim Kurulunun görüşünü alarak tebliğler çıkarabilir.

ix. Yükseköğretim kurumlarında yapılacak ikinci öğretim için öğrencilerden alınacak harç miktarları yıllara göre her yıl farklı oranlarda tespit edilmektedir.

IV-İKİNCİ ÖĞRETİM HARÇ MİKTARLARINDAKİ GELİŞİM

İkinci öğretim uygulamalarının 1992-1993 öğretim döneminde başlamasından itibaren tespit edilen, "ortalama öğrenci cari hizmet maliyetleri", "normal öğretim" ile "ikinci öğretim" bazında ve programlar bazında farklı miktarlarda tespit edilmiştir. Tespit edilen bu miktarların % 50'si "ortalama cari hizmet maliyetine göre alınan öğrenim ücreti olarak", öğrencilerden talep edilmektedir. Bu maliyetler her yıl Resmi Gazete de yayınlanarak yürürlüğe girmektedir. Bu maliyetlere ilişkin bilgiler çalışmanın ikinci bölümünde ayrıntılı olarak yer aldığından, burada sadece "Afyon Kocatepe Üniversitesi" , ikinci öğretimle ilgili "fakülte ve meslek yüksek okullar" için uygulanacak maliyetler ve öğrencilerden alınacak harçlar dikkate alınarak tablolaştırılmıştır.

A-İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ

1992-1993 döneminden başlayarak, yürürlüğe giren, ikinci Öğretim için 1992-1993 öğretim yılında öğrenci başına birim maliyet 14 milyon TL olarak Resmi Gazetenin 25 Aralık 1992 tarih ve 21446 sayısında belirtilmiştir. Yine bu kanunda belirtildiği üzere, ortalama cari hizmet maliyetinin % 50 sinin öğrencilerden talep edilmesi uygun görülmüştür. Her bir öğrenim dönemine ait uygulanacak miktarlar Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmektedir. Öğrencilerin ödeyecekleri miktarların yıllar itibariyle nominal olarak artışı tablo 8'de ayrıntılı olarak görülmektedir. 1992-1993 döneminde her bir öğrenciden, birim maliyetin yarısı olan 7 milyon TL alınmıştır. Bu rakam 1994-1995 öğretim yılında 30 milyon TL ve 1997-1998 döneminde 81 milyon TL düzeyine yükselmiştir. Ortalama cari hizmet maliyetleri de 1993-1994 döneminde 26 milyon TL iken 1997-1998'de 162 milyon TL olmuştur. Bu maliyet yükselmelerinin hızla artan enflasyon sebebiyle yükseltildiği söylenebilir.

Tablo 8. İİBF' de OCHM ve Öğrencilerden alınan öğrenim ücreti

(1.000 TL)

DÖNEMLER	ORTALAMA ÖĞR. CARİ HİZMET MALİYETİ	ORTALAMA CARİ HİZMET MALİYETİNE GÖRE ALINAN ÖĞRENİM ÜCRETİ
1992-1993	14 000	7 000
1993-1994	26 000	13 000
1994-1995	35 000	17 500
1995-1996	60 000	30 000
1996-1997	90 000	45 000
1997-1998	162 000	81 000

Kaynak: Resmi Gazete, 21446, 21671, 22039, 22391, 22746, 23078 ve 23078 sayılarından AKÜ' de ikinci öğretim uygulanan bölümlere ait rakamlar alınarak tarafımızca tablolaştırılmıştır.

OCHM.= "Ortalama Öğrenci Cari Hizmet Maliyetini" kısaca ifade etmektedir.

B. FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ

Fen Edebiyat Fakültesi'nde, ikinci öğretim uygulaması, ilk olarak 1996-1997 öğretim döneminde faaliyete geçmiştir. Ayrıntılı rakamlar tablo 9'da verilmiştir.

Bu dönemde ortalama öğrenci cari hizmet maliyeti 80 milyon TL, 1997-1998 döneminde bu miktarlar öğrenci başına 180 milyon TL olması öngörülmüştür. Öğrencilerden alınacak miktarlar ilk yıl için 40 milyon TL ve 1997-1998 öğretim yılı için 90 milyon TL' dir.

Tablo 9. FEF' de OCHM ve Öğrencilerden alınan Öğrenim Ücreti (1000 TL)

DÖNEMLER	ORTALAMA ÖĞR. CARİ HİZMET MALİYETİ	ORTALAMA CARİ HİZMET MALİYETİNE GÖRE ALINAN ÖĞRENİM ÜCRETİ
1996-1997	80 000	40 000
1997-1998	180 000	90 000

Kaynak: Resmi Gazete, 21446, 21671, 22039, 22391, 22746, 23078 ve 23078 sayılarından AKÜ' de ikinci öğretim uygulanan bölümlere ait rakamlar alınarak tarafımızca tablolaştırılmıştır.

C. UŞAK EĞİTİM FAKÜLTESİ

Uşak ilinde kurulu bulunan eğitim fakültesinde, ikinci öğretim uygulaması, ilk olarak 1996-1997 Öğretim döneminde faaliyete geçmiştir. Ayrıntılı rakamlar tablo 10'da görülmektedir.

Tablo 10. UEF' de OCHM. ve Öğrencilerden alınan Öğrenim Ücreti (1000TL)

DÖNEMLER	ORTALAMA ÖĞR. CARİ HİZMET MALİYETİ	ORTALAMA CARİ HİZMET MALİYETİNE GÖRE ALINAN ÖĞRENİM ÜCRETİ
1996-1997	80 000	40 000
1997-1998	180 000	90 000

Kaynak: Resmi Gazete, 23078 ve 23078 sayılarından AKÜ' de ikinci öğretim uygulanan bölümlere ait rakamlar alınarak tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Bu dönemde ortalama öğrenci cari hizmet maliyeti 80 milyon TL, 1997-1998 döneminde bu miktarlar öğrenci başına 180 milyon TL olması öngörülmüştür. Öğrencilerden alınacak miktarlar, 1996-1997 dönemi için 40 milyon TL ve 1997-1998 öğretim yılı için 90 milyon TL dir.

D. UŞAK MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ

Uşak ilinde kurulu bulunan mühendislik fakültesinde, ikinci öğretim uygulaması, ilk olarak 1997-1998 öğretim döneminde faaliyete geçmiştir.

Tablo 11. MF' de OCHM ve Öğrencilerden alınan Öğrenim Ücreti (1000 TL)

DÖNEMLER	ORTALAMA ÖĞR. CARİ HİZMET MALİYETİ	ORTALAMA CARİ HİZMET MALİYETİNE GÖRE ALINAN ÖĞRENİM ÜCRETİ
1997-1998	216 000	108 000

Kaynak: Resmi Gazete. 23078 sayısından AKÜ' de ikinci öğretim uygulanan bölüme ait rakamlar alınarak tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Bu döneme ilişkin ortalama öğrenci cari hizmet maliyeti tablo 11'de görülmektedir. Bu yıl için ilgili miktar, 216 milyon TL olarak tespit edilmiş, öğrencilerden alınacak miktar ise 108 milyon TL olarak öngörülmüştür.

E. MESLEK YÜKSEKOKULLARI

Tablo 12. MYO' da OCHM. ve Öğrencilerinden alınan Öğrenim Ücreti (1000 TL)

DÖNEMLER	ORTALAMA ÖĞR. CARİ HİZMET MALİYETİ	ORTALAMA CARİ HİZMET MALİYETİNE GÖRE ALINAN ÖĞRENİM ÜCRETİ
1993-1994	20 000	10 000
1994-1995	28 000	14 000
1995-1996	50 000	25 000
1996-1997	60 000	30 000
1997-1998	104 000	54 000

Kaynak: Resmi Gazete, 21671, 22039, 22391, 22746, 23078 ve 23078 sayılarından AKÜ' de ikinci öğretim uygulanan bölümlere ait rakamlar alınarak tarafımızca tablolaştırılmıştır.

1992-1993 döneminden başlayarak, yürürlüğe giren, ikinci öğretim uygulamasına Afyon Meslek Yüksekokulu ve Bolvadin Meslek Yüksek

okulu'nda 1993-1994 öğretim döneminde başlanmıştır. Tablo 12 de yıllar itibariyle öğrencilere ait ortalama cari hizmet maliyetleri ve öğrencilerden alınan katkı payları görülmektedir. 1993-1994 döneminde meslek yüksek okulları için 20 milyon TL ortalama hizmet maliyeti öngörülmüş iken bu rakam 1995-1996 döneminde 50 milyon TL ve 1997-1998 döneminde 104 milyon TL olmuştur. Öğrencilerden alınan maliyete katkı payları ise yukarıda belirtilen yıllar için sırasıyla 10 milyon ,25 milyon ve 54 milyon TL olarak düzenlenmiştir.

Bu bölümde, ikinci öğretim uygulaması, Türkiye şartları ile birlikte düşünülerek irdelenmeye çalışılmış ve uygulanacak mali sınırlamalara ilişkin sınırlar çizilmiştir. Çalışmamızın takip edilen bölümünde bu sınırlar içerisinde kalınarak, İkinci öğretim uygulanan bölümlere ilişkin belli rakamsal ve oransal sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

III. BÖLÜM

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ İKİNCİ ÖĞRETİM HARÇLARINA İLİŞKİN 1992-1998 YILLARINA AİT ÖRNEK UYGULAMA

I- FAKÜLTELERDE HARÇLARIN GELİŞİMİ

A.İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ

İktisadi ve idari bilimler fakültesi, 27.11. 1992 tarih ve 3843 sayılı kanunla yürürlüğe giren ikinci öğretimle ilgili uygulama, 1992-1993 öğretim döneminde, maliye bölümü ile işletme bölümlerinde, 1994-1995 öğretim yılından başlayarak, iktisat bölümünde de devam ettirilmiştir.

1. Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Harçlardaki Gelişim

Yıllara göre öğrenci sayıları ve harçlardaki gelişim iktisat, işletme ve maliye bölümleri itibariyle ayrıntılı olarak tablo 13' de görülmektedir. İkinci öğretimin 1992-1993 öğretim döneminde ihdas edilmesiyle birlikte, maliye ve işletme bölümlerine, her bir bölümüne 36 şar öğrenci olmak üzere toplam 72 öğrenci alınmıştır. Bu dönemde öğrenci başına 7 milyon TL ödenmesi tespit edilmiştir. Maliye bölümü 36 öğrenci sayısı ile toplam 252 milyon TL ve işletme bölümü de aynı miktar, olmak üzere 504 milyon TL Afyon Kocatepe Üniversitesi'nin açmış olduğu banka hesabına yatırmaları öngörülmüştür.

Tablo 13. İİBF'de 1992-1998 Döneminde, Öğrenci Sayıları ve Harçlardaki Gelişim (1000 TL)

YILLAR	MALİYE BÖLÜMÜ				TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2	3	4		
1992-1993	36	*	*	*	36	252 000
1993-1994	53	36	*	*	89	1 157 000
1994-1995	71	50	32	*	153	2 677 500
1995-1996	73	66	36	32	207	6 210 000
1996-1997	77	96	54	44	271	12 195 000
1997-1998	59	77	83	72	291	23 571 000
YILLAR	İŞLETME BÖLÜMÜ				TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2	3	4		
1992-1993	36	*	*	*	36	252 000
1993-1994	51	31	*	*	82	1 066 000
1994-1995	79	56	42	*	177	3 097 500
1995-1996	80	81	39	23	223	6 990 000
1996-1997	71	97	59	41	268	12 060 000
1997-1998	86	72	88	79	325	26 325 000
YILLAR	İKTİSAT BÖLÜMÜ				TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2	3	4		
1992-1993	*	*	*	*	*	*
1993-1994	*	*	*	*	*	*
1994-1995	70	*	*	*	70	1 115 000
1995-1996	76	64	*	*	140	4 200 000
1996-1997	71	95	38	*	204	9 180 000
1997-1998	79	71	80	38	268	21 708 000

Kaynak: Resmi Gazete, 21671, 22039, 22391, 22746, 23078 ve 23078 sayılarından AKÜ'de ikinci öğretim uygulanan bölümlere ait rakamlar alınarak tarafımızca tablolaştırılmıştır.

1993-1994 döneminde maliye bölümüne 53, işletme bölümüne 51 olmak üzere 104 yeni öğrenci kaydedilmiştir. İkinci sınıf olması gereken, İşletme bölümünden 5 öğrenci çeşitli nedenlerden dolayı ayrılmıştır. Bu nedenle 2. Sınıf öğrencileri 72 değil, 67 öğrenci olmuştur. 89 maliye bölümü öğrencisi ile 82 işletme bölümü öğrencisi toplam olarak 2 223 000 000 TL ödemişlerdir.

1994-1995 döneminde, YÖK tarafından, maliye bölümüne 71, işletme bölümüne 79 ve iktisat bölümüne ilk kez olarak 70 öğrenci yerleştirilmesi uygun görülmüştür. Maliye ve işletme bölümlerinde 2.ve 3. sınıfta 180 öğrenci vardır. Bunlarla birlikte fakülte genelinde 400 öğrenci toplam 7 000 000 000 TL ödeme gerçekleştirmişlerdir.

1995-1996 döneminde maliye Bölümünde yeni kaydolan 73 öğrenciyle beraber toplam 207 öğrenci 6 milyar, İşletme bölümünde 1. sınıflarla beraber 223 öğrenci yaklaşık 7 milyar ve iktisat bölümüne yeni kaydolan 76 öğrenci ve önceki yıllardaki 2. ve 3. sınıflarla beraber 165 öğrenci takriben 5 milyar TL ödemişlerdir. Bu dönemde fakülte genelinde 595 öğrenci kayıtlıdır. Öğrencilerin ödedikleri toplam harç miktarı 17 850 000 000 TL dir.

1996- 1997 öğretim döneminde, ilgili bölümlere toplam 219 yeni öğrenci kaydolmuştur. İkinci sınıfta 288, üçüncü sınıfta 151 ve son sınıfta 85 olmak üzere 743 öğrenci kayıtlıdır. Bu yılda her bir öğrenciden alınması kararlaştırılan harç miktarı 45 milyon TL dir. Bu öğrenciler, 33 435 000 000 TL' yi üniversitenin ilgili banka hesabına yatırmışlardır.

1997-1998 öğrenim döneminde, maliye bölümünde 291 öğrenci, işletme bölümünde 325 öğrenci ve iktisat bölümünde 268 öğrenci olmak üzere toplam 884 öğrencinin ödediği harç miktarı 71 604 000 000 TL dir.

2. İkinci Öğretim Ücreti ve Öğrenci Cari Hizmet Maliyetlerindeki Gelişim

Yukarıda ifade edildiği gibi, İktisadi ve idari bilimler fakültesinde, 1992-1993 öğretim yılından itibaren İkinci öğretim uygulaması başlamıştır. Bu yıldan başlayarak öğrenci maliyetleri ve öğrencilerden alınan harç miktarları tablo 14' de ayrıntılı olarak verilmiştir. 1992-1993 öğretim yılında 72 öğrencinin devlete ortalama maliyeti 1 008 000 000 TL dir. Öğrenciler bu maliyetin % 50 si olan 504 milyon TL' yi karşılamışlardır. 1995-1996 yılında 595 öğrencinin maliyetinin 35 700 000 000 TL olduğu varsayılmıştır. Aynı dönemde öğrencilerden alınan katkı payı 17 850 000 000 TL dir. 1997-1998 döneminde ise 884 öğrenci 71 604 000 000 TL ödemişlerdir.

Tablo 14. İİBF' de Yıllar İtibariyle OCHM ve Alınan Harç Miktarları (1000TL)

YILLAR	TOP. ÖĞR. SAYI.	ORTALAMA ÖĞRENCİ CARİ HİZMET MALİYETİ	ORTALAMA CARİ HİZMET MAL. GÖRE ALINAN ÖĞRENİM ÜCRETİ
1992-1993	72	1 008 000	504 000
1993-1994	171	4 446 000	2 223 000
1994-1995	400	14 000 000	7 000 000
1995-1996	595	35 700 000	17 850 000
1996-1997	743	66 870 000	33 435 000
1997-1998	884	143 208 000	71 604 000

Kaynak: Resmi Gazete, 21671, 22039, 22391, 22746, 23078 ve 23078 sayılarından AKÜ' de ikinci öğretim uygulanan bölümlere ait rakamlar alınarak tarafımızca tablolaştırılmıştır.

3. İkinci Öğretim Öğrencilerinin Yıllara Göre Oransal Gelişimi

Tablo 15'de İkinci öğretim öğrencilerinin sayıları, normal öğretim öğrencileri arasındaki oransal gelişim görülmektedir. Tablonun 1. sütununda normal öğretim, 2. sütunda ise ikinci öğretim öğrencilerinin sayıları görülmektedir. 4. sütün ise ilgili yıldaki İkinci öğretim öğrenci sayılarının toplam öğrenci sayısı içerisindeki oranı tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle tablodaki 4. sütün; 2. sütün / 3.sütün X 100'ü ifade etmektedir. 1992-1993 öğretim döneminde başlayan İkinci öğretim uygulaması ilk yılda 72 öğrenci ile normal öğretimde 975 kişilik öğrenci sayısı dikkate alındığında % 7,9 düzeyinde olduğu görülmektedir. YÖK'ün öğrenci sayılarını artırmasıyla birlikte bu oranın 1993-1994 yılından başlayarak artış göstererek 1997-1998 döneminde % 49,5'lik düzeye yükselmiştir. Bu oransal yükselme Afyon Kocatepe Üniversitesi'nin mali özerkliğinin artırılmasına yönelik olumlu bir tedbir olarak algılanabilir.

Tablo 15. İİBF' de Yıllar İtibariyle İkinci Öğretim Öğrencilerinin Oransal Gelişimi

DÖNEMİ	1- NORMAL ÖĞRETİM	2- İKİNCİ ÖĞRETİM	3- TOPLAM ÖĞRENCİ S.	4- 2/3.İ. ÖĞR. / T.ÖĞR. SA.
1992-1993	903	72	975	7,90
1993-1994	1020	224	1244	18,00
1994-1995	1008	400	1408	28,40
1995-1996	979	595	1574	37,80
1996-1997	953	743	1696	43,80
1997-1998	899	884	1783	49,57
TOPLAM ÖĞRENCİ S.	5762	2918	8680	33,61

Kaynak. AKÜ. 1992-1997 Yılları Akademik Faaliyet Raporları

B.FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ

Fen Edebiyat Fakültesi'nde ikinci öğretim uygulaması ilk olarak 1996-1997 döneminde başlamıştır.

1. Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim

Fen Edebiyat Fakültesi'nin 1996-1997 öğretim dönemine ilişkin istatistiksel göstergeleri tablo 16'da ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

Tablo 16.FEF'de 1996-1998 Öğretim Döneminde Öğrenci Sayılarındaki Gelişim (1000 TL)

YILLAR	BİYOLOJİ BÖLÜMÜ				TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2	3	4		
1994-1995	*	*	*	*	*	*
1995-1996	*	*	*	*	*	*
1996-1997	32	*	*	*	32	1 280 000
1997-1998	30	32	*	*	62	5 580 000
YILLAR	TARİH BÖLÜMÜ				TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2	3	4		
1994-1995	*	*	*	*	*	*
1995-1996	*	*	*	*	*	*
1996-1997	52	*	*	*	52	2 080 000
1997-1998	50	50	*	*	100	9 000 000
YILLAR	MATEMATİK BÖLÜMÜ				TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2	3	4		
1994-1995	*	*	*	*	*	*
1995-1996	*	*	*	*	*	*
1996-1997	46	*	*	*	46	1 840 000
1997-1998	43	50	*	*	93	8 370 000
YILLAR	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ				TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI)
	1	2	3	4		
1994-1995	*	*	*	*	*	*
1995-1996	*	*	*	*	*	*
1996-1997	51	*	*	*	51	2 040 000
1997-1998	51	51	*	*	102	9 180 000

Kaynak. Resmi Gazete; 22746 ve 23078 sayılarından AKÜ' de ikinci öğretim uygulanan bölümlere ait rakamlar alınarak tarafımızca tablolastırılmıştır.

İlgili dönemde, ilk kez öğrenci kabulüne başlanan, ikinci öğretim programlarına, biyoloji bölümüne 32 öğrenci, tarih bölümüne 52 öğrenci, matematik bölümüne 46 öğrenci, Türk dili ve edebiyatı bölümüne 51 öğrenci olmak üzere toplam 181 öğrenci kaydolmuştur. Fen Edebiyat Fakültesi'nde her

bir öğrenciden alınması kararlaştırılan harç miktarı 40 milyon TL dir. Biyoloji bölümünden 1.2 milyar TL, tarih bölümünden 2 milyar TL, matematik bölümünden 1.8 milyar TL, Türk dili ve edebiyatı bölümünden 2 milyar TL olmak üzere, toplam 7 240 000 000 TL. harç alınmıştır.

1997-1998 öğretim döneminde faaliyete geçen dört bölümdeki öğrencilere ilave olarak, biyoloji bölümüne 30 öğrenci, tarih bölümüne 50 öğrenci, matematik bölümüne 43 öğrenci, türk dili ve edebiyatı bölümüne 51 öğrenci olmak üzere fakülte toplamında 174 öğrencinin kaydı yapılmıştır. Bu dönemde öğrencilerin her birinin ödemesi gereken harç miktarı 90 milyon TL dir. Birinci ve İkinci sınıf öğrencilerin toplamı 357'dir. İlgili yılda öğrencilerin ödedikleri paranın tutarı 32 130 000 000 TL dir.

2. İkinci Öğretim Ücreti Ve Öğrenci Cari Hizmet Maliyetlerindeki Gelişim

Tablo 17. FEF' de Yıllar İtibariyle OCHM ve Alınan Harç Miktarları
(1000 TL)

DÖNEMİ	TOP. ÖĞR. SAYI	ORTALAMA ÖĞRENCİ CARİ HİZMET MALİYETİ	ORTALAMA CARİ HİZMET MAL. GÖRE AL. ÖĞRENİM ÜCRETİ
1996-1997	181	14 480 000	7 240 000
1997-1998	357	64 260 000	32 130 000

Kaynak. Resmi Gazete 22746 ve 23078 sayılarından AKÜ'de ikinci öğretim uygulanan bölümlere ait rakamlar alınarak tarafımızca tablolaştırılmıştır.

1996-1998 dönemine ilişkin ayrıntılı rakamlar tablo 17'de görülmektedir. İkinci öğretim uygulamasının 1996-1997 öğretim yılında başlamasıyla birlikte bu fakülte için tespit edilen cari hizmet maliyeti öğrenci başına 80 milyon TL dir. Ancak öğrencilerden bu rakamın % 50'si alındığından, her bir öğrenci 40 milyon TL ödemekle yükümlü olmuştur. 1997-1998 öğretim yılı için ise ortalama öğrenci cari hizmet maliyeti 180 milyon TL, öğrencilerden alınması gereken rakam ise 90 milyon TL dir. Bu rakamlar dikkate alındığında birinci yıl için 181

öğrenciden toplam 7 240 000 000 TL ve 1997-1998 öğretim yılında ise 357 öğrenciden 32 130 000 000 TL harç alınmıştır.

3. İkinci Öğretim Öğrencilerinin Yıllara Göre Oransal Gelişimi

Tablo 18'de Fen Edebiyat Fakültesi normal öğretim ve ikinci öğretim öğrencilerine ait sayısal değerler verilmiştir. 1996-1997 öğretim döneminde kaydedilen 607 öğrencinin 181'i ikinci öğretim öğrencisidir. Bu öğrencilerin toplam öğrenciler içindeki oranı % 29,81 dir. 1997-1998 yılında bu fakültedeki toplam öğrenci sayısı 911 olurken, ikinci öğretim öğrencilerinin sayısı 357 dir. Bu öğrencilerin toplam öğrenci sayılarına oranı bir yıl içinde takriben % 10 artarak % 39,1 düzeyine yükselmiştir.

Tablo 18. FEF' de Yıllar İtibariyle İkinci Öğretim Öğrencilerinin Oransal Gelişimi

DÖNEMİ	1- NORMAL ÖĞRETİM	2- İKİNCİ ÖĞRETİM	3- TOPLAM ÖĞRENCİ S.	2/3 İ.ÖĞRETİM / T.ÖĞR. SA.
1996-1997	426	181	607	29,81
1997-1998	554	357	911	39,18
TOPLAM ÖĞRENCİ S.	980	538	1518	35,44

Kaynak 1996-1997 Yılları Faaliyet Raporları ve Şubat 1998, itibariyle Öğrenci Dairesi Başkanlığı istatistikleri.

C.UŞAK EĞİTİM FAKÜLTESİ

Uşak Eğitim Fakültesi, ikinci öğretim uygulamasına ilk olarak 1996-1997 döneminde başlamıştır.

1. Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim

Tablo 19.UEF'de Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim (1000TL)

YILLAR	2+2 LİSANS TAMAMLAMA				TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2	3	4		
1995-1996	*	*	*	*	*	*
1996-1997	*	*	86	*	86	3 440 000
1997-1998	*	*	38	86	124	11 160 000
YILLAR	SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ				TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2	3	4		
1995-1996	*	*	*	*	*	*
1996-1997	*	*	*	*	*	*
1997-1998	45	*	*	*	45	4 050 000
YILLAR	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ				TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2	3	4		
1995-1996	*	*	*	*	*	*
1996-1997	*	*	*	*	*	*
1997-1998	35	*	*	*	35	3 150 000
YILLAR	TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ				TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2	3	4		
1995-1996	*	*	*	*	*	*
1996-1997	*	*	*	*	*	*
1997-1998	44	*	*	*	44	3 960 000

Kaynak. Resmi Gazete 22746 ve 23078 sayılarından AKÜ'de ikinci öğretim uygulanan bölümlere ait rakamlar alınarak tarafımızca tablolastırılmıştır.

Uşak Eğitim Fakültesi'ne ilişkin 1996-1998 öğretim dönemine ilişkin istatistiksel göstergeler tablo 19'da ayrıntılı olarak gösterilmektedir. İlgili dönemde, ilk kez öğrenci kabulüne başlanan, ikinci öğretim öğrencileri, lisans tamamlama bölümüyle hizmete açılmıştır.

1996-1997 döneminde, ilgili bölüme 86 öğrenci kabul edilmiştir. Bu öğrenciler için tespit edilen ortalama maliyet 80 milyon TL dir. Her bir öğrenci tespit edilen bu miktarın yarısını ödemekle yükümlüdürler. Bu itibarla kayıt yaptıran 86 öğrenciden bu döneme ilişkin 3 440 000 000 TL alınmıştır.

1997-1998 dönemine ilişkin veriler de, tablo 19'da görülmektedir. Bir önceki yıl öğrencilerine ilave olarak, lisans tamamlama bölümüne 38 öğrenci alınmış bu programdaki toplam öğrenci sayısı 124' tür. Bu öğrencilerden 11,1 milyar TL harç elde edilmiştir. 1997-1998 döneminde açılan üç programdan sınıf öğretmenliğine 45, Türk dili ve edebiyatı bölümüne 35 ve Türkçe öğretmenliği bölümüne 44 öğrenci olmak üzere toplam 124 öğrencinin kabulü yapılmıştır. Fakülte düzeyinde ikinci öğretim öğrencilerinden alınan toplam harç miktarı 22 320 000 000 TL dir.

2. İkinci Öğretim Ücreti Ve Öğrenci Cari Hizmet Maliyetlerindeki Gelişim

Tablo 20. UEF' de Yıllar İtibariyle OCHM ve Alınan Harç Miktarları
(1000TL)

DÖNEMİ	TOPLAM ÖĞR. SAYI.	ORTALAMA ÖĞRENCİ CARİ HİZMET MALİYETİ	ORTALAMA CARİ HİZMET MAL. GÖRE AL. ÖĞRENİM ÜCRETİ
1996-1997	86	6 880 000	3 440 000
1997-1998	248	44 640 000	22 320 000

Kaynak. Resmi Gazete 22746 ve 23078 sayılarından AKÜ'de ikinci öğretim uygulanan bölümlere ait rakamlar alınarak tarafımızca tablolaştırılmıştır.

Uşak Eğitim Fakültesi'nde, 1996- 1997 öğretim döneminde İkinci öğretimin açılmasıyla ilk yıl kaydı yapılan öğrenci sayısı 86 ve bunlardan alınan harç miktarı 3 440 000 000 TL dir. Tablo 20'de bu durum ayrıntılı olarak görülmektedir. Bu öğrencilerin devlete maliyeti 6 880 000 000 TL dir. 1997-1998 öğretim döneminde 248 öğrencinin kaydı yapılmıştır. Bu öğrencilerin devlete

maliyeti 44 640 000 000 TL dir. Bu öğretim döneminde öğrencilerden alınan harç miktarı 22 320 000 000 TL dir.

3. İkinci Öğretim Öğrencilerinin Yıllara Göre Oransal Gelişimi

İlgili öğretim dönemine ilişkin ayrıntılı rakamlar tablo 21'de görülmektedir. Uşak Eğitim Fakültesi'ne kaydedilen öğrenci sayısı 383 tür. Bu öğrencilerden 86 tanesi ikinci öğretim öğrencisidir. Bu öğrencilerin toplam öğrenci sayılarına oranı % 22,4 tür. Bir sonraki dönemde ise öğrenci sayıları yaklaşık iki kat artmıştır. Toplam öğrenci sayısı 667 olurken, ikinci öğretim öğrencilerinin sayısı 248'e ulaşmıştır. İkinci öğretim öğrencilerinin oranı bir önceki yıla nazaran % 15'lik bir artışla % 37,18 düzeyine yükselmiştir.

Tablo 21. UEF' de Yıllar İtibariyle İkinci Öğretim Öğrencilerinin Oransal Gelişimi

DÖNEMİ	1- NORMAL ÖĞRETİM	2- İKİNCİ ÖĞRETİM	3- TOPLAM ÖĞRENCİ S.	2/3 İ.ÖĞRETİM / T.ÖĞR. SA.
1996-1997	297	86	383	22,45
1997-1998	419	248	667	37,18
TOPLAM ÖĞRENCİ S.	716	334	1050	31,80

Kaynak 1996-1997 Yılları Faaliyet Raporları ve Şubat 1998, İtibariyle Öğrenci Dairesi Başkanlığı İstatistikleri.

D.UŞAK MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ

Uşak Mühendislik Fakültesi ikinci öğretimle ilgili fiziki gerekleri yerine getirerek 1997-1998 öğretim döneminde seramik mühendisliği alanında ikinci öğretim bölümü açmıştır.

1. Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim

Tablo 22'de UMF' ye ilişkin rakamsal veriler vardır. Bu açılan bölüme ilk yıl 41 öğrencinin yerleştirilmesi uygun görülmüştür. Bu bölüm için öğrencilerden alınması kararlaştırılan harç miktarı 108 000 000 TL dir. İlk yıl için 41 öğrencinin ödediği harç miktarı 4 428 000 000 TL olmuştur.

Tablo 22. UMF' de 1997-1998 Döneminde Öğrenci Sayıları ve Alınan Harç Miktarı (1000 TL)

PROĞRAMI	SINIFLAR					KATKI PAYI ;108 000 ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2	3	4	TOPLAM	
SERAMİK MÜHENDİSLİĞİ	41	*	*	*	41	4 428 000
FAKÜLTE TOPLAMI	41	*	*	*	41	4 428 000

Kaynak. Resmi Gazete. 23078 Sayısı. Sayfa 34'den ilgili bölüm için öngörülen harç miktarı alınarak tarafımızca tablo haline getirilmiştir.

2. İkinci Öğretim Ücreti Ve Öğrenci Cari Hizmet Maliyetlerindeki Gelişim

Uşak Mühendislik Fakültesi'nde ilgili dönemde açılan, seramik mühendisliği bölümüne kaydedilen 41 öğrencinin devlete maliyeti 8,8 milyar TL dir. İlgili döneme ilişkin rakamlar tablo 23'de görülmektedir. Bu öğrencilerin 1997-1998 öğretim dönemine ilişkin ödedikleri harç miktarı 4 428 000 000 TL dir.

Tablo 23. U.M.F.' de Yıllar İtibariyle OCHM ve Alınan Harç Miktarları (1000TL)

DÖNEMİ	TOP. ÖĞR. SAYI.	ORTALAMA ÖĞRENCİ CARİ HİZMET MALİYETİ	ORTALAMA CARİ HİZMET MAL. GÖRE AL. ÖĞRENİM ÜCRETİ
1997-1998	41	8 856 000 000	4 428 000 000

Resmi Gazete. 23078 Sayısı. Sayfa 34'den ilgili bölüm için öngörülen harç miktarı alınarak tarafımızca tablo haline getirilmiştir.

3. İkinci Öğretim Öğrencilerinin Yıllara Göre Oransal Gelişimi

1997-1998 öğretim döneminde Uşak Mühendislik Fakültesi'nde kayıtlı öğrenci sayısı 401 ve bunların 41'i ikinci öğretim öğrencisidir. Bu duruma ilişkin rakamlar tablo 24'de görülmektedir. Normal öğretim öğrencilerinin toplam öğrenci sayıları içindeki oranı % 89.78 dir. Diğer bir ifadeyle ikinci öğretim öğrencilerinin oranı % 10.22 dir. Bu bölüm 1997-1998 öğretim döneminde ihdas edildiği için diğer yıllarla ilgili karşılaştırma imkanı bulunmamaktadır.

Tablo 24. UMF' de Yıllar İtibariyle İkinci Öğretim Öğrencilerinin Oransal Gelişimi

DÖNEMİ	1- NORMAL ÖĞRETİM	2- İKİNCİ ÖĞRETİM	3- TOPLAM ÖĞRENCİ S.	2/3 İ.ÖĞRETİM / T.ÖĞR. SA.
1997-1998	360	41	401	10,22
TOPLAM ÖĞRENCİ S.	360	41	401	10,22

Kaynak. Şubat 1998, itibariyle AKÜ Öğrenci Dairesi Başkanlığı İstatistikleri

III- MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA HARÇ MİKTARLARININ GELİŞİMİ

A. AFYON MESLEK YÜKSEKOKULU

Afyon ili, Merkez İlçesinde bulunan meslek yüksekokulu 1993-1994 öğretim yılından başlayarak, normal öğretime ilave olarak ikinci öğretimde de öğretim faaliyetine başlamıştır. Meslek yüksekokulunun, Bolvadin İlçesiyle birlikte, üniversite bünyesinde birçok fakülteden önce, ikinci öğretime geçebilmesi fiziki altyapı ve öğretim elemanlarının yeterli olmasıyla açıklanabilir. Ayrıca bu açılan programların ilave maliyetlerinin fazla olmaması da diğer bir neden olarak söylenebilir.

1. Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim

Afyon Meslek Yüksekokulu, 1993-1994 öğretim döneminde ikinci öğretime geçmiştir. Bu yıla ait rakamsal göstergeler tablo 25'de görülmektedir. Bu ilk yılında inşaat bölümüne 21 öğrenci, elektrik bölümüne 33 öğrenci ve muhasebe bölümüne 33 öğrenci olmak üzere toplam 78 öğrencinin kaydı yapılmıştır. Her bir öğrenciden katkı payı olarak 10 milyon TL alınması uygun görülmüştür. Meslek yüksekokulu genelinde ödenen harç miktarı 780 milyon TL olarak gerçekleştirilmiştir.

Tablo 25.AMYO'daYıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim(1000 TL)

YILLAR	İNŞAAT BÖLÜMÜ		TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2		
1993-1994	21	*	21	210 000
1994-1995	49	18	67	938 000
1995-1996	49	45	94	2 350 000
1996-1997	48	61	109	3 270 000
1997-1998	90	64	154	8 316 000
YILLAR	ELEKTRİK BÖLÜMÜ		TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2		
1993-1994	24	*	24	240 000
1994-1995	51	18	69	966 000
1995-1996	51	52	103	2 575 000
1996-1997	53	68	121	3 630 000
1997-1998	65	75	140	7 560 000
YILLAR	MUHASEBE BÖLÜMÜ		TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2		
1993-1994	33	*	33	330 000
1994-1995	68	23	91	1 274 000
1995-1996	68	60	128	3 200 000
1996-1997	86	89	175	5 250 000
1997-1998	113	102	85	4 590 000
YILLAR	MERMERCİLİK BÖLÜMÜ		TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2		
1993-1994	*	*	*	*
1994-1995	19	*	19	266 000
1995-1996	19	17	36	900 000
1996-1997	30	16	46	1 380 000
1997-1998	50	35	85	4 590 000

Kaynak. Resmi Gazete Sayı. 21671, 23078, 22746, 22039,22391,den AKÜ ikinci öğretim ilgili bölümleri için öngörülen harç miktarı alınarak tarafımızca tablo haline getirilmiştir.

1994-1995 döneminde, öğrenci sayıları ve katkı payları tablo 25'de görülmektedir. Yeni açılan mermercilik bölümüne alınan 19 öğrenciyle beraber toplam 187 öğrenci, bir önceki yıldan devam edip 2. sınıfa geçen 59 öğrenciyle beraber toplam öğrenci sayısı 246' dır. Bu yıl için, öğrencilerden alınması öngörülen harç miktarı 14 milyon TL dir. Bu öğrencilerden toplam 3 444 000 000 TL harç tahsil edilmiştir.

1995-1996 yılına ilişkin sayısal veriler, yine tablo 25'de görülmektedir. İlgili dönemde İkinci öğretime dört bölümle devam edilmiştir. Bu bölümlere 177 yeni öğrenci alınmıştır. İkinci sınıftaki öğrencilerle beraber toplam öğrenci sayısı 351 ve bu öğrencilerden toplanan harç miktarı 9 025 000 000 TL dir.

Afyon Meslek Yüksekokulu'nun 1996-1997 öğretim dönemindeki öğrenci sayıları ve bu öğrencilerden tahsil edilen parasal tutarlar tablo 25' de görülmektedir. İlgili yılda, dört programa, toplam 217 yeni öğrenci alınmıştır. Bir önceki yıldan devam eden 234 öğrenci ile birlikte toplam öğrenci sayısı 451'dir. Bu öğrencilerin ödemiş oldukları harç miktarı 14 130 000 000 TL olmuştur.

1997-1998 döneminde toplam olarak 594 öğrenci İkinci öğretime devam etmektedir. Meslek yüksekokuluna bağlı olarak dört bölüme, toplam 318 yeni öğrenci kaydı yapılmıştır. Bir önceki yıldan devam eden öğrenciler ile okulunu belirlenen sürede çeşitli nedenlerle bitiremeyen öğrencilerin toplam sayısı 276 dır. Bu yıl için tespit edilen, kişi başına harç miktarı 54 milyon TL dir. Bu öğretim döneminde toplam 32 076 000 000 TL harç öğrencilerden tahsil edilmiştir.

2. İkinci Öğretim Ücreti Ve Öğrenci Cari Hizmet Maliyetlerindeki Gelişim

Afyon Meslek Yüksekokulu'na ait ortalama öğrenci cari hizmet maliyetleri ve öğrencilerden alınacak öğrenci harçları tablo 26'de görülmektedir. 1993-1994 öğretim döneminde öğrencilerden ortalama cari hizmet maliyetine katkı payı olarak 780 milyon TL alınmıştır. Bu tutar 1995-1996 öğretim döneminde 5.9 milyar TL olurken, 1997-1998 öğretim döneminde yaklaşık 32 milyar TL olmuştur.

Tablo 26. AMYO' da Yıllar İtibariyle OCHM ve Alınan Harç Miktarları
(1000 TL)

DÖNEMİ	TOP. ÖĞR. SAYI.	ORTALAMA ÖĞRENCİ CARİ HİZMET MALİYETİ	ORTALAMA CARİ HİZMET MAL. GÖRE AL. ÖĞRENİM ÜCRETİ
1993-1994	78	1 560 000	780 000
1994-1995	246	6 888 000	3 444 000
1995-1996	236	11 800 000	5 900 000
1996-1997	451	28 260 000	14 130 000
1997-1998	594	64 152 000	32 076 000

Kaynak. Resmi Gazete Sayılar . 21671, 22039, 22391, 22746 ve 23078, den AKÜ ikinci öğretim ilgili bölümleri için öngörülen harç miktarı alınarak tarafımızca tablo haline getirilmiştir.

3. İkinci Öğretim Öğrencilerinin Yıllara Göre Oransal Gelişimi

AMY Okuluna ait rakamsal veriler tablo 27' de görülmektedir. 1993-1994 döneminde meslek yüksekokulundaki 691 öğrencinin 78'i ikinci öğretime devam etmektedirler. Oransal olarak % 11,28'lik bir paya sahiptirler. Bu oran 1995-1996 yılında % 26,12 düzeyine 1997-1998 döneminde % 28,95 düzeyine erişmiştir.

Tablo 27. AMYO' da Yıllar İtibariyle İkinci Öğretim Öğrencilerinin Oransal Gelişimi

DÖNEMİ	1- NORMAL ÖĞRETİM	2- İKİNCİ ÖĞRETİM	3- TOPLAM ÖĞRENCİ S.	2/3 İ.ÖĞRETİM / T.ÖĞR. SA.
1993-1994	613	78	691	11,28
1994-1995	873	246	1119	21,98
1995-1996	1306	236	1542	15,30
1996-1997	1275	451	1726	26,12
1997-1998	1470	594	2069	28,95
TOPLAM ÖĞRENCİ S.	5537	1605	7147	22,45

Kaynak: 1993-1997 AKÜ Akademik Yılları Faaliyet Raporları

B.BOLVADIN MESLEK YÜKSEKOKULU

Afyon ili, Bolvadin İlçesi'nde bulunan meslek yüksekokulu 1993-1994 öğretim yılından başlayarak, normal öğretime ilave olarak ikinci öğretimde de öğretim faaliyetine başlamıştır. Meslek Yüksekokulu'nun, üniversite bünyesinde birçok fakülteden önce ikinci öğretime geçebilmesi fiziki altyapı ve öğretim elemanlarının yeterli olmasıyla açıklanabilir. Ayrıca bu açılan programların ilave maliyetlerinin fazla olmaması da diğer bir neden olarak söylenebilir.

1. Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim

1993-1994 dönemine ait öğrenci sayıları ve öğrencilerden alınan harç miktarları tablo 28'de görülmektedir. İlgili öğretim döneminde üç programda öğrenim gören 19 öğrenci vardır. Her bir öğrencinin ödemesi gereken harç miktarı 10 milyon TL dir . İnşaat bölümü 50 milyon TL, elektrik bölümü 70 milyon TL ve MRK bölümü 70 milyon TL olmak üzere alınan harç miktarı 190 000 000 TL dir.

Tablo 28'de, BMYO'nun, 1994-1995 yılına ilişkin, öğrenci sayıları ve öğrencilerden alınan harç miktarları görülmektedir. Tablodan da görülebileceği üzere meslek yüksekokulunun çeşitli bölümlerine toplam 100 yeni öğrenci alınmıştır. Bir önceki yıldan gelen 18 öğrenciyle birlikte toplam öğrenci sayısı 118' dir. Bu öğrencilerin ödedikleri toplam harç miktarı 1 652 000 000 TL dir. Bu tutarın 602 milyon TL' si inşaat bölümü öğrencilerine, 476 milyon TL' si elektrik bölümü öğrencilerine ve 574 milyon TL' sı da MRK bölümü öğrencilerine aittir.

Tablo 28'de, BMYO'nun 1995-1996 öğretim dönemine ait öğrenci sayıları ve alınan katkı payları görülmektedir. İlgili dönemde toplam 162 öğrenci, üç bölüme yeni kayıt yaptırmıştır. Önceki yıllardan kaydı devam eden 251 öğrenci ile birlikte bu öğrencilerin ödedikleri toplam harç miktarı 6 275 000 000 TL' dir. Bu tutarın 2.1 milyar TL' sı inşaat bölümü öğrencilerinden 1.9 milyar TL' sı elektrik bölümü öğrencilerinden ve 2.2 milyar TL' sı da MRK bölümü öğrencilerinden elde edilmiştir.

Tablo. 28'de 1996-1997 öğretim dönemine ait rakamsal veriler vardır. Burada görülebileceği üzere, bu öğretim döneminde meslek yüksekokulunun üç farklı programlarına toplam 164 yeni öğrenci kaydolmuştur. Bir önceki yıldan kalan 193 öğrenciyle beraber toplam öğrenci sayısı 357 ve bunların ödedikleri

harç miktarı 10 710 000 000 TL' dir. Bu yılda öğrencilerin her birinin ödemek zorunda olduğu harç miktarı 30 milyon TL dir.

Tablo 28. BMYO'da Yıllara Göre Öğrenci Sayıları ve Toplam Maliyetlerdeki Gelişim

(1000 TL)

YILLAR	İNŞAAT BÖLÜMÜ		TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2		
1993-1994	5	*	5	50 00
1994-1995	38	5	43	602 000
1995-1996	56	29	85	2 125 000
1996-1997	57	75	132	3 960 000
1997-1998	70	65	135	7 290 000
YILLAR	ELEKTİRİK BÖLÜMÜ		TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2		
1993-1994	7	*	7	70 000
1994-1995	27	7	34	476 000
1995-1996	50	27	77	1 925 000
1996-1997	57	55	112	3 360 000
1997-1998	54	65	119	6 426 000
YILLAR	MAKİNA RES. KON. BÖLÜMÜ		TOPLAM ÖĞRENCİ	ALINAN TOPLAM HARÇ MİKTARI
	1	2		
1993-1994	7	*	7	70 000
1994-1995	35	6	41	574 000
1995-1996	56	33	89	2 225 000
1996-1997	50	63	113	3 390 000
1997-1998	81	70	151	8 154 000

Kaynak. Resmi Gazete Sayı 22039, 21671, 22391, 22746, 23078, den AKÜ ikinci öğretim ilgili bölümleri için öngörülen harç miktarı alınarak tarafımızca tablo haline getirilmiştir.

1997-1998 döneminde BMYO' de öğrenci sayıları ve alınan harç miktarları ilgili tabloda görülmektedir. Bu öğretim döneminde üç programa toplam 205 yeni öğrenci kaydolmuştur. Bir önceki yıldan programlara devam eden öğrenci sayısı ise 200' dür. 1997-1998 öğretim dönemi için her bir öğrencinin ödemek zorunda olduğu harç miktarı 54 milyon TL dir. İnşaat

bölümü 135 öğrenci ile 7.2 milyar TL, elektrik bölümü 119 öğrenci ile 6.4 milyar TL ve MRK bölümü toplam 151 öğrenci ile 8.1 milyar TL ödemişlerdir. Bu dönemde, 405 öğrenci ile ödenen toplam harç miktarı 21 870 000 000 TL dir.

2. İkinci Öğretim Ücreti Ve Öğrenci Cari Hizmet Maliyetlerindeki Gelişim

Tablo 29. BMYO' de yıllar itibariyle OCHM ve alınan harç miktarları görülmektedir. Tablodan da görülebileceği üzere 1993-1994 öğretim döneminde 19 öğrencinin, ortalama öğrenci cari hizmet maliyeti 380 milyon TL dir. Aynı dönemde öğrencilerden alınan harç miktarı 190 milyon TL dir. 1995-1996 döneminde maliyetler 12.5 milyar TL ve 1997-1998 öğretim döneminde 43.7 milyar TL 'ye yükselmiştir. Tabi bu yükselme öğrenci sayısının 251 ve 357 düzeyine yükselmesiyle birlikte paranın enflasyon nedeniyle değerinin düşmesi suretiyle ortaya çıkmaktadır. Aynı yıllarda öğrencilerin ödemek zorunda oldukları harç miktarları , sırasıyla 6.2 milyar TL ve 21.8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 29. BMYO' de Yıllar İtibariyle OCHM ve Alınan Harç Miktarları
(1000 TL)

DÖNEMİ	TOP. ÖĞR. SAYI.	ORTALAMA ÖĞRENCİ CARİ HİZMET MALİYETİ	ORTALAMA CARİ HİZMET MAL. GÖRE AL. ÖĞRENİM ÜCRETİ
1993-1994	19	380 000	190 000
1994-1995	118	3 304 000	1 652 000
1995-1996	251	12 514 000	6 257 000
1996-1997	357	21 420 000	10 710 000
1997-1998	405	43 740 000	21 870 000

Kaynak. Resmi Gazete Sayılar . 21671, 22039, 22391, 22746 ve 23078' den AKÜ ikinci öğretim ilgili bölümleri için öngörülen harç miktarı alınarak tarafımızca tablo haline getirilmiştir.

3. İkinci Öğretim Öğrencilerinin Yıllara Göre Oransal Gelişimi

Tablo 30. BMYO.' de Yıllar İtibariyle İkinci Öğretim Öğrencilerinin Oransal Gelişimi

DÖNEMİ	1- NORMAL ÖĞRETİM	2- İKİNCİ ÖĞRETİM	3- TOPLAM ÖĞRENCİ S.	2/3 İ.ÖĞRETİM / T.ÖĞR. SA.
1993-1994	511	19	530	3,58
1994-1995	779	118	897	13,15
1995-1996	1078	251	1329	18,88
1996-1997	1237	357	1594	22,39
1997-1998	1254	405	1659	24,41
TOPLAM ÖĞRENCİ S.	4859	1150	6009	19,13

Kaynak: 1993-1997 AKÜ Akademik Yılları Faaliyet Raporları

Tablo 30'da BMYO' da yıllar itibariyle ikinci öğretim öğrencilerinin oransal gelişimi görülmektedir. İkinci öğretim uygulamasının 1993-1994'de başlamasıyla birlikte ikinci öğretim öğrencilerinin sayıları artış göstermiştir. İlk yılda meslek yüksekokulunda kayıtlı öğrenci sayısı 530'dur. Aynı dönemde, ikinci öğretim öğrencilerin sayısı 19 ve öğrenciler içinde % 3.5' lük bir paya sahiptir. Bu sayı 1995-1996 öğretim döneminde 1329 öğrenci içinde 251 öğrenci ile % 18.8 lik bir orana ulaşmaktadır. Bu miktarlar 1997-1998 öğretim döneminde daha da artmıştır. Bu yılda 1659 öğrencinin 357' si ikinci öğretim öğrencileridir. Bu ise % 22.3'lük orana sahiptir.

IV- İKİNCİ ÖĞRETİM UYGULAMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

A-OLUMLU YÖNLER

i. Üniversiteler mali açıdan güçlenebilirler; 1050 Sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunun 115. Maddesinde; "Giderleri özel gelirler ile karşılanan ve genel bütçe dışında idare edilen bütçelere katma bütçe denir" hükmü yer almaktadır. Buradaki tanımdan da anlaşılacağı gibi katma bütçeler gider ve gelir yönüyle genel bütçeli kuruluşlara göre bütçesel açıdan daha esnek yapıdadırlar. Üniversiteler de katma bütçe statüsündedirler. Ancak üniversitelerimizin kanundaki katma bütçe tanımına uygunluğundan gelir yönleri açısından bakıldığında birtakım sorunlar vardır. Bir örnek olarak verdiğimiz Afyon Kocatepe Üniversitesinin 1993-1997 yılları gelir cetvellerinde de görüldüğü gibi harcamalarının % 98'den fazlası "Hazine" tarafından karşılanmaktadır. Bu durum kanundaki katma bütçe tanımına uymadığı gibi üniversiteleri de bağımlı hale getirmektedir. Halbuki ikinci öğretim daha da geliştirilirse üniversiteler bu mali bağımlılıktan kurtarılabilirler.

ii. Atıl kaynaklar değerlendirilebilir; ikinci öğretim, örgün öğretim bitiminden sonra öğrenime başladığı için atıl kalmakta bulunan binaların kullanımını da sağlayarak yeni bina yapım maliyetlerinden de üniversiteleri kurtarmakta ve kaynak israfını önlemektedir.

iii. Öğretim talebi karşılanmaktadır; Türkiye'de ikinci öğretim uygulaması, her yıl üniversitelere girme taleplerinde olan binlerce lise mezunu için yeni imkanlar sağlamak ve üniversite kapılarında yığılmaları önlemektedir.

B-OLUMSUZ YÖNLER

i. Tasarruf genelgesine tabidir; İkinci öğretim öğrencilerinden alınan yüksek öğretim ücretlerinin harcanması Başbakanlık tasarruf genelgesine dahil edilmektedir. Özellikle son yıllarda bütçe açıklarının fazla olması nedeniyle hükümet tarafından tasarruf genelgeleri yayınlanmakta ve harcama programları yapılmaktadır. Bu durum İkinci öğretimin gelişmesini engellemektedir. Ayrıca, ders araç- gereç alımlarının yanı sıra özellikle laboratuvar oluşturulmasında kullanılan makine- teçhizat ve donanımların alınmasını etkilemektedir.

ii. Kullanımı esnek değildir; Yükseköğretim yürütme kurulunca, belirlenen, "Yükseköğretim kurumlarında ikinci öğretim öğrencilerinden alınan yükseköğretim ücretlerinin kullanım ve harcanmasına ilişkin esas ve usuller" de sınırlı bir harcama programı yapılmış yatırım yapılmasına izin verilmemiştir. Ancak ilgili üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsünün yıllık yatırım programları ile ilişkilendirilmek suretiyle devam eden yatırımlarının o yıl içinde bitirilecek projeler için kullanılması şartıyla sınırlı bir izin verilmiştir. Oysaki yıllara yayılan yatırımlar en az 5-7 yıllık dönemleri kapsamaktadır. Özel gelir olarak her yıl ertesi yıla devreden miktarların böyle uzun bir zamanı bekleyip yatırıma yönetilmesinin özellikle enflasyonlu bir ortamda büyük zararlar yaratacağı aşikardır.

iii. Vadesiz mevduat faiziyle değerlendirilmesi öngörülmüştür; ikinci öğretimden elde edilen gelirler bütçe dairesi başkanlıklarının Ziraat Bankasındaki cari hesabında tutulmakta ve vadesiz mevduat faiziyle değerlendirilmektedir. Repo faizlerinin ve vadeli mevduat faizlerinin enflasyon rakamlarının bir kaç puan üzerinde olduğu ortamda bu miktarların vadesiz mevduat faiz oranı olan % 5 ile değerlendirilmesi büyük mali kayıplara neden olmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

i. Hızla gelişen Türkiye şartlarında, Türk Yükseköğretim Sisteminin mali yapısını reformize etmek gerekmektedir. Bu anlamda, piyasayla etkileşebilen, kısmen kendi kaynaklarını meydana getirebilen, devletin kaynaklarını ve öğrenci katkı paylarını belirleyerek bunu rahatça kullanabilen mali yapıya kavuşturulması yönünde kanuni düzenlemeler yapılmalıdır.

ii. Hükümetler tarafından öğrenci harçlarının alt üst sınırları tespit edildikten sonra, harç oranlarının belirlenmesi üniversite yönetimlerine bırakılmalıdır.

iii. Harçların tüm kullanım hakkının üniversitelere verilmesi, yatırım ve hizmetlerde üniversitelere büyük ekonomik rahatlık sağlamada gereklidir.

iv. Üniversitelerin döner sermaye ve araştırma fonlarına esneklik getirilmesi bilimsel çalışmaların yapılmasında gereklidir.

v. Üniversiteler bulundukları yörenin işadamları, il özel idaresi, ticaret, sanayi, esnaf ve sanatkar odaları, vakıflar, belediyeler ve diğer ilgili kurumların katkılarıyla yöresel bir AR-GE şirketi kurmalı, bu şirket vasıtasıyla üniversite ve iş dünyası arasında köprü oluşturularak üniversiteye finansal kaynak sağlanmalıdır.

vi. Eğitim maliyetlerine öğrenci ve ailelerin katkısının artırılması gerekmektedir. Bu artış ile toplumsal kaynaklardan eşit yararlanma açısından adalet hem de verimlilikte önemli faydalar sağlanması mümkündür.

vii. Eğitim hizmetlerinin devamı için doğrudan ilişkisi olmayan temizlik, kantin gibi hizmetlerin özelleştirilmesi gereklidir. Böyle bir girişim başarıya ulaştığında bu alanda çalışanların üniversite bütçesi üzerindeki yükü azaltabilecek, üniversiteler öğretim hizmetlerinde daha etken olabilecektir⁸⁹.

viii. Üniversite bütçeleri hazırlanırken, Maliye Bakanlığı üniversitelere istedikleri ödenekleri vermemektedir. Bu nedenle üniversitelerin istedikleri

⁸⁹ ERCAN, agm. Sayfa. 46-58

ödenekler kendilerine yetmediğinden çoğu kez yıl içerisinde Maliye Bakanlığı'ndan yeniden ödenek almaktadırlar⁹⁰. Böyle bir uygulama en azından bürokratik problemlere neden olmaktadır.

ix. Yeni kurulan üniversitelerde gerekli fiziki imkan ve yeterli öğretim elemanı yetiştirilmesi yönünde mali düzenlemeler gereklidir⁹¹. Ayrıca, yükseköğretimde yeterli kalite, öğretim üyesi sayısı fiziki mekan ve kullanımdaki yetersizlikler önemini koruduğundan bu problemlerin aşılması yönündeki mali düzenlenmelerin yapılması gerekmektedir⁹².

x. Yükseköğretim, yarı kamusal nitelikte ve pahalı bir hizmettir. Bu hizmetin gerektirdiği finansmanın, bugün ülkemizde olduğu gibi büyük ölçüde, kamusal kaynaklardan karşılanması, toplumun dar gelirli kesimlerinden üst gelir gruplarına kaynak aktaran gizli bir mekanizma oluşturmaktadır. Yapılması gereken; yükseköğretim ücretini, üniversiteler programlara göre belirlemek, ödeme gücü olanlarla, üstün yetenekli öğrencileri, fırsat eşitliği ve sosyal adalet ilkeleri doğrultusunda, karşılıksız burs, düşük faizli veya faizsiz, gecikmeli ödemeli kredilerle desteklemektir. Üniversiteye giriş sınavlarına hazırlık için dershaneler ile bir şekilde kayda girmeyen özel öğretmenlere ödenen yüksek ücretler, önerilen uygulamanın gerekçesini oluşturmak için tek başına yeterlidir⁹³.

⁹⁰ DEMİRKAN, agm. Sayfa. 137-158

⁹¹ DPT, VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı Öncesinde Gelişmeler 1984-1988, Sayfa. 344

⁹² DPT, 1995 Yılı Geçiş Programı Destek Çalışmaları Ekonomik ve Sosyal Göstergelerdeki Gelişmeler, Ekim 1994, Sayfa. 201

⁹³ Öcal ULUÇ, "Yükseköğretimin İçer Acısı Durumu", Egevizyon Dergisi, Yıl: 2, sayı: 8, Temmuz- Eylül 1994, Sayfa. 20-25

YARARLANILAN KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- ADEM, Mahmut **Türk Eğitiminin Ekonomik Politikası**, Bilim Matbaası, Ankara, 1977
- AKALIN, Güneri **Kamu Ekonomisi** 100. Doğum Yılında ATATÜRK' e Armağan Dizisi: 29, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları no: 486, Ankara 1981
- AKDOĞAN, Abdurrahman **Kamu Maliyesi**, Gazi Büro Kitabevi, 4. Baskı, Ankara, 1993
- ATAÇ, Engin **Türkiye'de Eğitim Hizmetlerinin Kamu Harcamaları Açısından Analizi**, Eskişehir, İTİA Yayınları No: 216/140
- BAŞARAN, İbrahim E. **Eğitim Psikolojisi**, Ayyıldız Matbaası A.Ş. Ankara. 1969
- BAYRAKLI, H. Hüseyin **Vergi Hukukunun Temel İlkeleri**, AKÜ Yayını No:8, İİBF Yayını No: 5, Afyon, 1997
- BAYRAKLI, H. Hüseyin
Pehlivan Osman **Vergi Hukuku İlkeleri ve Türk Vergi Sistemi**, Eser Ofset, Trabzon, 1997
- BULUTOĞLU, Kenan **Kamu Ekonomisine Giriş**, 2. Baskı, Sermet Matbaası, İstanbul, 1977

- DEVİRİM, Fevzi **Kamu Maliyesine Giriş**, Rem Ltd.Şti. İzmir 1995
- DİKMELİK, Ayşe B. **Türkiye'de Üçüncü ve Dördüncü Plan Döneminde Eğitim Harcamalarının Gelişimi**, Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporları Dizisi : 7, Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Bümko, Ankara- 1987
- DOĞAN, Yahya **Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Özelleştirme**, Fakülteler Kitabevi, İzmir, 1993
- EDİZDOĞAN, Nihat **Kamu Maliyesi I** (Kamu Ekonomisi, Kamu Harcamaları ve Bütçe), Atlas Ofset, Bursa, 1989
- EKER, Aytaç- TÜĞEN, Kamil **Kamu Maliyesine Giriş**, Takav Matbaası, İzmir, 1993
- EKİN, Nusret **Küresel Bilgi Çağında (Eğitim- Verimlilik- İstihdam)**, İTO Yayın No. 1997-43, İstanbul 1997
- ERGİNAY, Akif **Kamu Maliyesi**, Savaş Yayınları, 13.Baskı, Ankara, 1990
- HEREKMEN, Aykut **Teoride ve Türkiye'de Parafiskal Gelirler**, Eskişehir İTİA Yayınları No: 99/55, Sevinç Matbaası, Ankara, 1972

HEMMİNG, Richard-
MİRANDA, Kenneth

"Fiyat Belirleme ve Maliyet Düzeltimi", **Kamu Harcamaları Rehberi**, Derleyen, Ke- young Chu- Richard Hemming, Çev. Doğan CANSIZLAR, Maliye Bakanlığı Bümko Sayı: 1995/2,

İRTENK, Saffet R.

Maliye, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Yayınları No. 64/33, Sobe Matbaası, İzmir, 1973

KOÇER, Hasan A.

Eğitim Tarihi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 19, Sevinç Matbaası, Ankara, 1971

LOVIK, Lawrence W.

(Çev. Şebnem SAYILGAN) " Yükseköğretim Hizmetlerinin Finansmanında Kamu Özel Kesim Finansman Yöntemleri", **Prof. Dr. Nezihe SÖNMEZ'e Armağan**, Dokuz Eylül İİBF Maliye Bölümü, İzmir- 1997

MACKENZİE .G.A.,

Kamu Harcamaları Rehberi, Derleyen, Ke- young Chu- Richard Hemming, Çev. Doğan CANSIZLAR, Maliye Bakanlığı Bümko Sayı: 1995/2

NADAROĞLU, Halil

Kamu Maliyesi teorisi, Beta Basım Dağıtım, 7. Baskı, İstanbul, 1989

PEHLİVAN, Osman

Kamu Maliyesine Giriş; Yıldızlar Matbaacılık A.Ş. .Baskı. Trabzon, 1994

- SÖNMEZ, Sinan** **Kamu Ekonomisi Teorisi, Kamu Harcamalarında Etkinlik Arayışı, Teori Yayınları, Ankara, 1987**
- TÜĞEN, Kamil** **Parafiskalite ve Parafiskal Gelirler, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 1993**
- TÜRK, İsmail** **Maliye Politikası, Amaçlar-Araçlar ve Çağdaş Bütçe Teorileri, 9. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 1992**

MAKALELER

- ADEM, Mahmut " Üniversitelerin Planlama ve Ekonomik Sorunları", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Doç. Dr. Cem Sar'a Armağan**, Cilt XXVII, No: 3, Eylül 1972
- AKBULUT, Esin Yalçın "1980 Sonrası kamu Kesimine Yaklaşımda Değişiklikler ve 1990 Bütçesi", **İ.Ü. İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Prof. Dr. M. Orhan Dikmen'e Armağan Maliye araştırma Merkezi konferansları 33. Seri**1989/1990
- ALTINTAŞ, Nilsen "İnsanlara Değer Bıçmek", **Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi** , Yıl 32, Ağustos 1995
- ATAÇ, Beyhan
ATAÇ, Engin "Türkiye'de 1964-1991 Döneminde Personel, Eğitim, Sağlık ve Savunma Harcamalarının Analizi", **IX. Türkiye Maliye Sempozyumuna Sunulan Tebliğ**, 6-8 Mayıs 1993 Atakent – Altınorfoz
- ATEŞ, Toktamış " Milli Eğitimimize Genel Bir Bakış", İstanbul Üniversitesi, **İktisat Fakültesi Mecmuası, Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil'in Anısına Armağan, Özel Sayı 1**, Cilt 38, Sayı: 1-2, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1982

- BÜYÜKERŞEN, Yılmaz "Eğitim- Üretime İlişkilerinde Çağdaş Sorunlar ve Eğitim Teknolojisi", **Eskişehir İ.T.İ. A. Dergisi**, Cilt XVII, Sayı: 1, Ocak-1981
- ÇALLI, İsmail "Üniversitelerde Finansal Serbestlik üzerine", **Liberal Bülten**, Yaz ve Güz 1997, Sayı. 9
- DEMİRKAN, Uçar " Üniversitelerimizde Bütçe Yatırım Çarpanı Araştırması", **Ankara Üniversitesi SBF Yayınları: 522, Prof. Dr. Fadıl H.SUR' un Anısına Armağan**, , A. Ü. SBF Yay. :522, Ankara. 1983.
- DUE, John F. "Amme Masrafları ve Ekonomik Yeri", (Çev. Arif NEMLİ), **Maliye Enstitüsü Tercümeleri**, 2. Seri, 1965
- DURA, Cihan " Verimlilik Kültürünün Yaratılmasında ve Geliştirilmesinde Yükseköğretim kurumlarının İşlevleri", **AÜ SBF. Dergisi**, Cilt. 49, Ocak-Haziran, 1994, No: 1-2
- ERCAN, Fuat "Eğitimin Metalaşması ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Eğitim", **İktisat Dergisi**, Sayı. 376, Şubat 1998
- ERTEL, Nesrin " Türkiye'de 1980 Sonrası Beşeri Sermaye Yatırımları", **Maliye Yazıları**, Sayı: 19-21 Temmuz-Aralık 1989
- GEYİKDAĞI, Yaşar " Türkiye'de Eğitim Yatırımları ile Gayri Safi Milli Hasıla Arasındaki İlişki", **Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi**, Cilt: 5, Sayı:1, Yıl. 1973

- KARATEKELİOĞLU, Celal "Kamu Hizmetlerinde Maliyet ve Son Ürün Ölçme", **Maliye Dergisi**, Sayı: 19, Ocak-Şubat 1976
- KAZGAN, Haydar "Devlet Hizmetlerinin Finansmanı ve Devlet Sektöründe Fiyat Politikası", **Maliye Enstitüsü Konferansları 7.Seri-** Sene 1961
- KODAMANOĞLU, Nuri "Nüfus Yapımız Açısından Eğitim Sistemimiz ve Mali Meseleleri", **Maliye Enstitüsü Konferansları**, 8. Seri. Yıl 1962
- KORKMAZ, Esfender "Yükseköğretimde Maliyetlerin Tahmin Yöntemi", **Maliye Enstitüsü Konferansları 26. Seri.** Sene 1979/1980
- MERİÇ, Metin "Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi", **Banka ve Ekonomik Yorumlar**, Kasım 1993, Yıl: 30, Sayı. 11
- MERİÇ, Metin "Yükseköğretim Hizmetlerinin Finansmanında Kamu Özel Kesim Finansman Yöntemleri", **Prof. Dr. Nezihe SÖNMEZ'e Armağan**, Dokuz Eylül İİBF Maliye Bölümü, İzmir- 1997
- OCAKÇIOĞLU, A. Bora "Kamu Kesiminde Yetersiz Kaynak Dağılımının Sonuçları ve 1990 Bütçesi, İ.Ü. İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Prof. M. Orhan DİKMEN'e Armağan 33. Seri İstanbul 1990

- SAATÇI, Mustafa "Türkiye'de İstihdam ile Eğitim Arasındaki Pozitif ve Negatif İlişkiler", **Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt. 2, Sayı.3, Aralık 1982
- ŞENATALAR, Burhan "Fayda- Maliyet Analizinin Kapsamı", **Maliye Enstitüsü Konferansları**, 28. Seri- Sene 1972W. LOVIK, Lawrence W.(Çev. Şebnem SAYILGAN) " Yüksek Öğretim Hizmetlerinin Finansmanında Kamu Özel Kesim Finansman Yöntemleri", **Prof. Dr. Nezihe SÖNMEZ'e Armağan**, Dokuz Eylül İİBF Maliye Bölümü, İzmir- 1997
- TOKCAN, Çetin " Eğitim ve Gelişme", **İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt. 25, No.2, Temmuz 1966-Eylül 1966
- TURHAN, Salih " Kamu Harcamaları ve İktisadi Büyüme II", **İktisat ve Maliye** , Cilt. XXIV, Sayı. 9, Aralık 1977
- TÜĞEN, Kamil " Konsolide Bütçe Hizmet Yapısının Değerlendirilmesi", **Maliye Yazıları**, Ekim-Aralık 1993
- ULUÇ, Öcal "Yükseköğretimin İçer Acısı Durumu", **Egevizyon Dergisi**, Yıl: 2, sayı: 8, Temmuz-Eylül 1994
- ULUĞBAY, Hikmet "Çözüm: Kamuyu Küçültmekte mi Yoksa Etkinleştirmekte mi? **HDT Dergisi**, Sayı: 6, Yıl: 1988

YÜCE, Demet

"Eğitim Yatırımlarının Ekonomiye Katkısının Belirlenmesinde İnsangücü Planlaması Yaklaşımı" **Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt VII, Sayı: 1, Nisan 1986

SÖZLÜKLER

AKDOĞAN, A.-KIRBAŞ, S.

EYÜPGİLLER, Saygın

Açıklamalı Maliye ve Vergi Sözlüğü, Birlik Yayıncılık Ltd.Şti., Ankara, 1988

AKYÜZ Müfit

ERTEL, Nesrin

Ansiklopedik Ekonomi sözlüğü, Dünya Yayınları : 42, 3. Baskı

DEMİRKAN, Uçar

İngilizce ve Fransızca Karşılıklarıyla Vergicilik Terimleri Sözlüğü, Maliye Bakanlığı APK. Yayın No:1993/331

Ekonomi Ansiklopedisi, 2 G-M Paymaş Yayınları, İstanbul, 1993

Longman Active Study Dictionary of English, Longman Group UK Limited, England, 1987

RESMİ YAYIN , BAKANLAR KURULU KARARLARI VE KANUNLAR

AKÜ

Afyon Kocatepe Üniversitesi Öğrenci Kılavuzu, Hazırlayan Öğrenci Dairesi Başkanlığı

DPT	VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı Öncesinde Gelişmeler 1984-1988
DPT	1995 Yılı Geçiş Programı Destek Çalışmaları Ekonomik ve Sosyal Göstergelerdeki Gelişmeler , Ekim 1994
DİE	İstatistik Göstergeler 1923-1992
MALİYE BAKANLIĞI	Katma Bütçeli İdareler Mevzuatı (Yükseköğretim Kurumları) (Hazırlayan Mesut CEYLAN) 1924-1996 Cilt-II, Maliye Bakanlığı BÜMKO, Yayın No: 1996/6
YÖK	Türk Yükseköğretim Sistemi, 1994-1995' den 1995-1996'ya Gelişmeler. Ağustos, 1996
_____	Yükseköğretim Kurulunun 15.1.1993 tarih ve 93.1.38 sayılı kararı
_____	Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının 96.28.1360 no.lu kararı
_____	Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun, Kanun No: 3843
RESMİ GAZETE	21954, 21671, 21446, 22039, 22391, 23078, 21418 Sayıları

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ